



Revista Àgora Cultural
Època II núm. 11



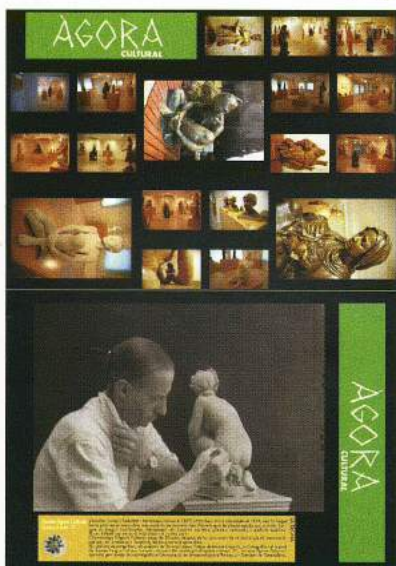
L'escultor Josep Viladomat i Massanas, nascut el 1899 a Manlleu i mort a Escaldes el 1989, ens ha llegat bona part de la seva obra més madura de manera tant discreta que és desconeguda per a molts, tot i que es pugui contemplar diàriament als nostres carrers, places, rotondes i edificis públics. El seu treball ens porta el món clàssic al nostre país.

L'homenatge d'Àgora Cultural, prop de 20 anys després de la seva mort, és un deure ple de satisfacció perquè, en arrelar-se a Andorra, ha fet nostra la seva obra.

Els gravats de Sergi Mas, els poemes de Teresa Colom, l'obra de Mercè Ciaurritz, la fotografia i el record de Jaume Puig en el seu traspàs són part del contingut d'aquest número 11, en què Àgora Cultural aprofita per donar la benvinguda a l'Associació de Meteorologia d'Andorra i Ciències de l'atmosfera.

LA TRONCA

ÀGORA
CULTURAL



Homenatge	
Josep Viladomat i Massanas	3
Biografia Josep Viladomat	7
Viladomat vist per altres escultors	9
De la República al cavall i Franco	10
Retalls de premsa i imatges	11
Bibliografia	12
Diari Enciclopèdic d'Andorra / Gran Enciclopèdia Catalana	18
<hr/>	
En memòria de Jaume Puig i Duró, un pioner en l'àmbit de l'art	18
Fotografia	
Josep Maria Ubach i Bernada	19
Toni Sasplugas i Teixidó	20
Jordi Pasques i Canut	21
Poemari	
Teresa Colom i Pich	22
Exposicions	
Antologia de cartells i gravats 1957-2007 de Sergi Mas	23
Enticultura	
2009, l'any de l'astronomia i de la 5a setmana de les matemàtiques	24
Per què a la dansa la hi fan ballar?	24
Art	
L'art de Mercè Ciaurriz des de la perspectiva del sentiment	25
Papirus	26
L'Odissea Cultural	27

AQUESTA PUBLICACIÓ RESTA OBERTA A TOTS ELS SUGGERIMENTS I COL·LABORACIONS (MITJANCANT OPINIONS, ARTICLES O D'ALTRES FORMES) DE TOTS ELS SEUS LECTORS. ACTUA COM A CONSELL DE REDACCIÓ DE LA REVISTA ÀGORA CULTURAL. PODEU ENVIAR ELS VOSTRES ESCRITS DEGUDAMENT SIGNATS A LA SEU SOCIAL DE L'ENTITAT PER CORREU:

Centre Cultural la Ilacuna, carrer Mossèn Cinto Verdaguer 4, AD500 - Andorra la Vella o a sac@andorra.ad.

© Àgora Cultural

© Dels seus autors els escrits, disseny, imatges i fotografies

Fotografies: Fons Francesc Viladomat
Arxiu Fotogràfic del Comú d'Escaldes-Engordany
Fons Bartomeu Rebés
Joan Francesc Ainaud
Arxiu Fotogràfic de Govern
Arxiu Gades
Biblioteca Nacional
Ajuntament de Manlleu



Govern d'Andorra



Comú
d'Escaldes-Engordany

DL: AND.714-2003

Consell de redacció: Àgora Cultural
Secretariat: Societat Andorrana de Ciències
Correcció: Maria Cucurull
Impressió: Gràfiques Andorranes
Disseny i maquetació:

Colominas
maquetant i comunicació

ÀGORA CULTURAL

SOCIETAT ANDORRANA DE CIÈNCIES

ASSOCIACIÓ ANDORRANA DEL CÒMIC, L'ANIMACIÓ I LA IL·LUSTRACIÓ

ASSOCIACIÓ DE MÚSICS D'ANDORRA

ASSOCIACIÓ D'ESCRITORS DEL PRINCIPAT D'ANDORRA

ASSOCIACIÓ GRUP DE CREACIÓ - LA XARRANCA

ASSOCIACIÓ PER LA DEFENSA DE LA NATURA

ASSOCIACIÓ SOCIOCULTURAL AVERROES

ASSOCIACIÓ DE METEOROLOGIA D'ANDORRA I CIÈNCIES DE L'ATMOSFERA

CENTRE DE LA CULTURA CATALANA

CERCLE DE LES ARTS I LES LLETRES

CINECLUB DE LES VALLS

ESBART SANTA ANNA

FEDERACIÓ ANDORRANA DE FOTOGRAFIA

FUNDACIÓ AMICS DELS ORGUES DE LES VALLS D'ANDORRA

GRUP D'AMICS DE LES MATEMÀTIQUES D'ANDORRA

PROMODANSA

VELLES CASES ANDORRANES

Josep Viladomat i Massanas

"jo, creo, esculpeixo perquè estimo!"

per Ruth Casabella

El Centre d'Art d'Escaldes-Engordany conserva i exposa una part significativa de l'obra escultòrica de Josep Viladomat.

Des de l'octubre del 2005 i fent de relleu de l'antic Museu Viladomat es pot gaudir de les escultures més representatives de la trajectòria artística de l'escultor. Aquestes obres es presenten amb un recorregut format per set àmbits, una cronologia que resumeix la seva vida i les dates més importants de la seva producció escultòrica. Aquesta síntesi s'acompanya de la imatge emotiva de l'escultor que dona la benvinguda als usuaris.

Els primers passos d'en Josep Viladomat van ser a Manlleu l'any 1899, en aquesta ciutat d'Osona va poder apreciar talles i retaules barrocs, una influència que el va acompanyar sempre més. Després la família es va traslladar a Cerdanyola del Vallès.

El primer espai de la sala Josep Viladomat està dedicat als inicis de l'escultor, amb les primeres experiències relacionades amb l'aprenentatge amb els escultors Rafael Atché, Joan Borrell i Nicolau i altres mestres. Les escultures exposades ens ajuden a imaginar la Barcelona dels anys 20 del segle XX, una ciutat bohèmia i bulliciosa, amb artistes que feien i desfeien grups com els Evolucionistes, Josep Viladomat hi va formar part i va participar en les tertúlies artístiques del Lion d'Or.

Tot i l'empremta dels Evolucionistes, les premisses d'aquest grup d'artistes no apareixen en les obres dedicades a la ballarina Tórtola Valencia. Dues peces de bronze treballades amb molta delicadesa mostren la ballarina en escenes dramàtiques que ens traslladen al món del simbolisme francès, un art més aviat pagà, que no té res a veure amb els drapejats barrocs de la Maternitat, de 1923; una escultura premiada que recull l'herència de les primeres imatges artístiques que va captar Josep Viladomat.

Observant les ballarines i la maternitat podem comprovar les influències contràries que ajuden a construir el llenguatge escultòric totalment eclèctic que defineix l'obra de Josep Viladomat, que també veurà del Noucentisme, el Quattrocento italià, l'escultura clàssica i Miquel Àngel.

Una de les temàtiques més recurrents en l'obra de Josep Viladomat, com en molts altres artistes, és el cos femení, tractat amb una suma delicadesa i hereu de la cultura clàssica tamisada per les formes del Noucentisme imperant en la Catalunya d'inicis del segle XX.

Treballant sempre a partir de l'observació de la natura, Josep Viladomat gaudia esculpint cossos femenins que ens transporten a la cultura grecoromana, tal com ja havia fet Aristide Maillol amb la seves deesses.

Un dels exemples més reeixits del model noucentista és el Nu del Blau, un bronze reconegut amb el premi Campeny i ideat a partir d'una casualitat: el contrapposto de la model és la captació del moviment que fa per mostrar un blau situat en una de les seves natges.

Una Diana moderna, esculpida posteriorment, repetirà el moviment i el contrapposto del Nu del Blau.

Una altra escultura que recull amb extrema delicadesa l'ideal femení noucentista és un Nu sedent, tallat dècades després de l'abandó de l'estètica noucentista. Aquest nu, conegut popularment com Mari Carme, es pot veure en bronze i en marbre.

L'escultura en bronze decora una rotonda de la capital andorrana. És un dels diversos exemples de com les obres de Josep Viladomat van ser les primeres de portar l'art als carrers i places d'Andorra, ja que abans d'ell, només les talles romàniques i la part escultòrica dels retaules barrocs apropiaven l'art escultòric als andorrans.

La Mari Carme és una mostra de com els destres dits d'en Josep Viladomat treballaven el marbre captant la bellesa del cos femení i donant vida a la pedra.

Com a enamorat del cos femení, gran part de la producció escultòrica de Josep Viladomat gira entorn a la sensualitat femenina, unes obres que resumeixen les característiques de la dona orsiana.

Si les escultures de dones estan tractades a partir de la idealització clàssica, els retrats de Josep Viladomat, fruit dels encàrrecs particulars majoritàriament, transmeten realisme i aproximació psicològica.

Aquestes característiques es consoliden al llarg del temps i mentre els primers retrats, com el de la Josefina Lombardi, recullen l'herència clàssica i la del Quattrocento italià, retrats més tardans, com el doctor Piulachs, destaquen per l'expressivitat del tret i l'empremta de l'artista, que intenta mostrar la personalitat del retratat.

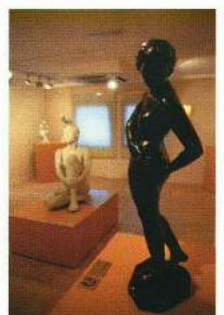
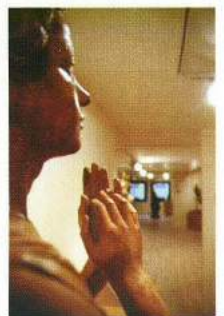
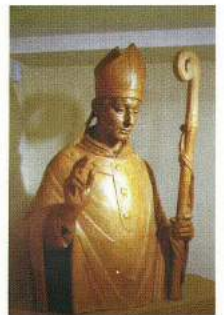
Però on més s'observa l'expressivitat de Josep Viladomat és en les obres dedicades al record de la guerra i l'exili forçat que va patir, com milers de persones, a causa de les seves idees, la guerra, la dictadura...

El dolor va començar quan va ser cridat a files, va ser destinat a protegir les obres de l'abadia de Montserrat i va lluitar al front a Madrid. A causa del conflicte entre germans que va esclatar a Espanya entre els anys 1936 i 1939, Viladomat va separar-se de la seva família, va abandonar la seva llar. Una angoixa que va expressar en la sèrie dels Exodes i en la Travessa del Coll d'Ares.

La Travessa descriu la dificultat del pas dels Pirineus per fugir al país veí, mostra la desesperació dels homes i l'esforç al límit de les bèsties, que ja no poden avançar per l'esgotament.

Josep Viladomat va ser un dels molts protagonistes d'aquest episodi negre de la història d'Espanya, ell en va poder fugir i va arribar a França, on va anar a parar al camp de refugiats de Les Haràs a Perpinyà, d'on va ser alliberat per la generositat de Pablo Picasso.

Després de passar per París, Bordeus, Auch i de tenir el dubte de travessar l'oceà o els Pirineus, Josep Viladomat va arribar a Andorra, el país que el va acollir.





I va ser a Escaldes-Engordany on es va instal·lar conjuntament amb la seva família; la seva dona Emília Lena i els seus tres fills, la Maria Rosa, l'Adelaida i en Francesc.

Els primers anys van ser durs, però a poc a poc els Viladomat es van integrar en aquest país i van participar activament en el desenvolupament econòmic d'Andorra, especialment en Francesc Viladomat, destacat esquiador i pioner del negoci de la neu.



Tot i les dificultats, Josep Viladomat, mai no va deixar de treballar, des de la borda d'en Muntanya, improvisat taller d'artista, l'escultor va donar volum al seu entorn, a personatges entranyables com en Jaumet de cal Panxut, i també a diverses tasques agrícoles i a animals domèstics. Serà en aquest moment que dibuixarà la Pastoral, la primera aproximació a la bidimensionalitat, fins llavors, Josep Viladomat només dibuixava esbossos preparatoris per a les escultures.

Durant aquests anys, l'estil de l'escultor es pot definir com a realista anecdòtic, s'allunya totalment de les avantguardes. En Josep Viladomat, a diferència d'altres artistes, com Pablo Gargallo, no juga entre el classicisme i les formes més innovadores, potser es pot definir la seva obra d'estancada, potser d'artista poc agosarat, però el refinament i la destresa tècnica de les seves escultures contradiuen qualsevol adjectiu negatiu.



Des d'Escaldes-Engordany i amb l'estabilitat del pas del temps, Josep Viladomat va recuperar els seus lligams amb Barcelona, on viatjava regularment. Fruit d'aquest moviment són múltiples els encàrrecs que rep, un exemple n'és el del FC Barcelona, que va encomanar a l'artista donar volum a la caricatura d'un ninot dibuixat per Valentí Castany.

A més del famós Avi del Barça, la institució esportiva també va encomanar un guardó en forma del jugador Samitier. Josep Viladomat va recórrer a les fotografies per plasmar l'instant en què el jugador feia una xilena. La perfecció del contrapposto que recorda el Mercuri volador de Giambologna, ens dona testimoni de la influència del Renaixement italià en l'obra de Josep Viladomat, que arriba pels viatges a Itàlia i per les reproduccions i motlles de l'empresa del seu sogre, Oscar Lena.



De l'àmplia i polifacètica producció escultòrica de Josep Viladomat destaca l'elevat nombre d'imatgeria religiosa. L'estètica clàssica de les obres de Viladomat s'adequa al missatge que vol transmetre l'Església, la qual encarrega escultures per decorar temples com Santa Maria Reina. Però dels encàrrecs eclesiàstics, cal destacar la decoració escultòrica de la capella dels Dolors de l'abadia de Sant Joan de les Abadesses, amb una Pietat de fusta policromada i conservada al CAEE en bronze. La Pietat de l'any 1954 és un homenatge al geni de Miguel Angel i la seva pietat vaticana. L'obra mostra la Mare de Déu plorant el cos mort del seu fill Crist i les similituds entre les dues pietats s'observen en la composició del conjunt, l'expressió de la Mare de Déu i la delicadesa dels gestos. I si observem el Cap de Crist en marbre, també exposat al CAEE, veurem com el cap sorgeix del bloc de marbre inaçabat, un recurs que trobem en obres de Miquel Angel, com Els Esclaus.



No s'ha d'oblidar la participació de Josep Viladomat en la decoració escultòrica de l'Abadia de Montserrat. La seva contribució la fa mitjançant dues obres: un Sant Pere inspirat en una escultura homònima d'Arnolfo di Cambio, conservada a Sant Pere del Vaticà; i l'altra aportació, és el Sant Francesc d'Assís, ubicat en el camí de Sant Martí. Aquesta obra és el primer premi del concurs que van organitzar els pares caputxins, els quals van apreciar el regust gòtic amb notes de l'Auriga de Delfos en el sant, que acull en els seus braços els animals.

Si l'Església ha estat un mecenes en l'obra de Josep Viladomat no hem d'oblidar les institucions públiques que també han sabut apreciar l'artista manlleuenc.

Als Estats Units, Menorca, Barcelona i especialment Andorra es conserven escultures de diferent format i temàtica. El monument al Dr. Pearson a Pedralbes, el Contino a Reus, la Noia de la trena a Barcelona, el Pau Casals del Vendrell, Lleida i Barcelona, etc. Un conjunt d'escultures eclèctiques, com el seu estil.

De tot el llistat d'escultures públiques, en destaca l'obra que forma part de la decoració de la Plaça Catalunya. Com a escultor de renom Josep Viladomat va participar en el projecte de renovació de la Plaça Catalunya. Sovint es desconeix que al cor de Barcelona s'amaga una escultura de Josep Viladomat anomenada Dona amb nen i flabiol, feta en pedra, datada del 1928. En aquesta plaça Viladomat comparteix protagonisme amb escultors com Pablo Gargallo, Josep Clarà, Josep Llimona i Enric Casanovas.

No hem d'oblidar La República, l'obra més cèlebre de l'escultor. Aquesta obra forma part d'un conjunt escultòric dedicat al president de la primera república Francesc Pi i Margall.

Aquest bronze, té com a lema la Flama, és una al·legoria de la República, representada per un cos femení nu, amb el barret frigi i una fulla de llorer al braç com a símbol d'immortalitat.

La història d'aquesta escultura neix amb la voluntat de l'Ajuntament de Barcelona d'homenatjar el polític. Després d'organitzar un concurs públic i escoltar l'opinió de diversos escultors de renom, van escollir l'obra de Josep Viladomat com l'escultura que millor transmetia els valors republicans que havia defensat Pi i Margall i la van premiar amb 22.000 pessetes. Aquest premi va significar el reconeixement artístic de Josep Viladomat i l'inici d'un seguit d'elogis i encàrrecs.

La inauguració del monument, format per l'escultura, un medalló i el peu, es va celebrar l'any 1936, a la cruïlla del Cinc d'Oros de Barcelona, on només va estar-s'hi 3 anys, perquè després de la Guerra Civil Espanyola l'escultura de la República es va enretirar i amagar en un magatzem, ja que no compartia els ideals del règim franquista.

Des de l'any 1990, l'escultura de la República es pot veure en l'anomenat llapis de la Plaça Lluçmajor de Barcelona.

Com a contrast d'una escultura ennoblida pels ideals de llibertat, cal esmentar un dels encàrrecs que va esculpir Josep Viladomat per a l'alcalde de Barcelona, José Maria Porcioles.

Es tracta de l'escultura eqüestre del general Franco, que decorava el castell de Montjuïc, actualment desterrada als magatzems d'aquest espai, que ha recuperat recentment la ciutat de Barcelona. Entorn a aquesta figura del general Franco sobre un cavall en bronze, circulen històries i rumors, però Josep Viladomat la va fer perquè l'alcalde li retornés el seu vehicle requisat per la Guàrdia Civil, perquè no tenia la documentació correcta. Anys més tard, l'artista confessava "El dia que caiga Franco, se podrà recuperar el caballo, porque es republicano "

De l'alcalde franquista, en Josep Viladomat també va rebre la comanda d'una escultura dedicada a l'actriu i cantant Raquel Meller, ubicada a l'avinguda Paral·lel de Barcelona, recentment restaurada a causa del vandalisme dels incívics.

Tarragona també exposa en un dels seus encàrrecs més importants, una font de Josep Viladomat, construïda l'any 1954 amb motiu del centenari de la Rambla.

La font està formada per un conjunt escultòric que representa les diverses races i els animals i vegetals dels punts cardinals.

El llistat d'obres repartides per mig món és extensa, però on es concentra una part important de l'escultura pública d'en Josep Viladomat és a Andorra: El Contrapàs dels jardins de la Casa de la Vall, el Nu de Joventut del Parc de la Mola; el restaurat homenatge al Copríncep Benlloch, ubicat davant l'església de Sant Esteve d'Andorra la Vella; els medallons dels evangelistes a l'església de Sant Pere del Tarter; un tritó d'una plaça de la capital; la Puntaire i la Immaculada de la plaça de l'església parroquial d'Escaldes-Engordany; la noia embarassada que acompanya els usuaris de la CASS i les diverses obres que custodien particulars.

Com a escultor, Josep Viladomat va ser pioner a portar l'art al carrer.

Presentar el llegat de Josep Viladomat és una part de la missió del Centre d'Art d'Escaldes-Engordany. Per fer-ho es desenvolupen diverses activitats, com les visites guiades adreçades a tots els públics o el servei d'audioguies que ofereix una visió detallada de la col·lecció.

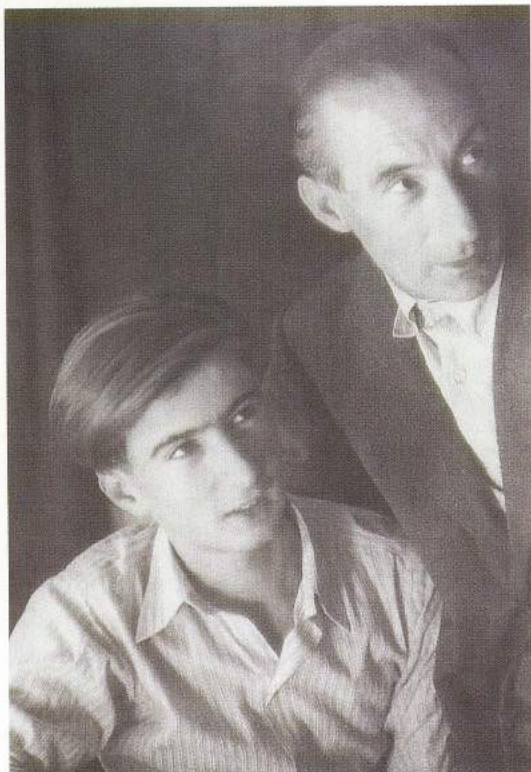
Però són les accions didàctiques les que més contribueixen a donar a conèixer l'escultor. Aquestes activitats i tallers volen apropar l'escultura de Josep Viladomat als infants, amb recursos que ajuden el desenvolupament intel·lectual i estètic dels nens a entendre l'art, l'escultura, con una via d'accés al saber.

Les accions didàctiques proposen als infants el diàleg amb les escultures, els fan despertar la curiositat, potenciar l'interès, treballar la creativitat... fer de la sala Josep Viladomat un espai per a les escoles.

Fer de la sala Josep Viladomat i per extensió del CAEE un espai d'ús social és treballar diàriament amb noves fórmules per generar experiències entre els usuaris: exposicions temporals, noves tecnologies, suport als artistes locals. Cal dinamitzar per homenatjar Josep Viladomat, un artista que tot i no trencar motlles, ni crear noves avantguardes, va ser un escultor destacat tant per qualitat com per quantitat, que es va mantenir fidel al món clàssic del Noucentisme, alhora que va participar del realisme anecdòtic esculpint els nostres avis.

Bibliografia

- AA. VV. Catàleg de l'exposició itinerant "Josep Viladomat escultor" Fundació la Caixa, Barcelona, 2001
- D'Ors, C. El noucentisme. Presupuestos ideológicos estéticos y artísticos. Cuadernos Arte Cátedra, Madrid, 2000
- Romero, F. i Serraclarà, M.T El col·leccionisme a Andorra, editat per Andbanc grup Agrícola Reig, Andorra, 2004
- www.bcn.es/publicacions/Bcn_escultures/index.html
- www.e-e.ad



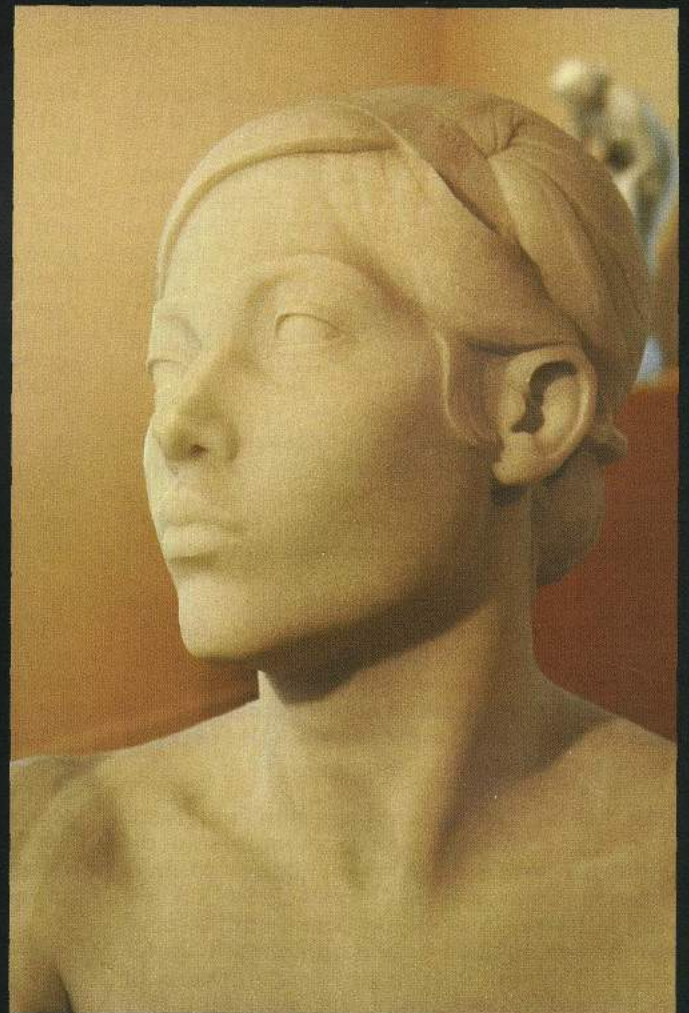
Extret de Nadala 1996 d'Esteve Albert editat per Bartomeu Rebés



Inauguració de l'escultura del Príncep Benlloch davant de l'església de Sant Esteve, 1967



Inauguració de l'escultura Nova Reforma davant de la seu del Consell General, desembre 1967



HOMENATGE

Biografia de Josep Viladomat

Extracte del text "Josep Viladomat, escultor" de Joan Francesc AINAUD

En Josep Viladomat i Massanas va néixer a Manlleu el 22 de març de 1899, quart fill de Pere Viladomat, barber i fuster de Saldes i de Ramona Massanas, de Vic. El seu germà gran, Joan, va ser un famós compositor de música amb obres tan conegudes com el tango *Fumando espero*, o bé la sardana *Catalunya plora*, composta en la mort d'Àngel Guimerà. La segona germana, Carme, era cotillaire; el tercer germà, Pere, era barber i fuster, i també es va dedicar a la pintura encara que amb resultats discrets. El 1909 la família va traslladar-se a Badalona a causa dels conflictes laborals de Manlleu i en Josep va començar a fer escultura, tot fent campanya d'estudi, fins que va convèncer el seu pare per anar a aprendre amb l'escultor modernista Eusebi Arnau. Dos anys més tard, la família es traslladà a Barcelona, on el pare va muntar una barberia al carrer Tamarit, i en Josep va demanar a l'escultor Rafael Atché, autor del monument a Colom, i a Pau Claris, de ser el seu deixeble. Com que al taller d'Atché no cobrava, a les tardes treballava al taller del picapedrer Pau Carbonell, on va picar a la font de Diana, de Venanci Vallmitjana, que es troba davant de l'hotel Ritz. El 1912 Viladomat va conèixer l'escultor Joan Borrell i Nicolau, autor del monument a Mossèn Cinto Verdaguer, de qui va ser deixeble i va influir notòriament en la seva carrera artística.

L'any 1916 Viladomat va instal·lar el seu estudi junt amb els artistes Joan Cortés i Joan Serra en un pis al carrer Guàrdia xamfrà Nou de la Rambla del modelador d'origen toscà Alberto Lena, que acabaria sent el seu sogre. Allà feien escultura, pintaven i organitzaven tertúlies d'artistes i bohemis; a més a més, també col·laborava en el taller Lena de motlles i reproduccions d'art, primer a Barcelona i a partir de 1924, a Cerdanyola. Entusiasmada per les danses de la ballarina Tórtola Valencia, després de veure la seva actuació de Peer Gynt a la Sala Imperi, va passar tota la nit modelant en fang una escultura de Tórtola ballant la *Dansa d'Anitra* (acte IV) i, a la tarda següent, la va portar a la ballarina per oferir-li de regal. Ella se'n va meravellar, li va pagar 300 pessetes i li va encarregar una sèrie d'escultures de totes les danses en bronze, de les quals només s'ha localitzat la *Mort d'Aase* (acte III). El 1923 va participar en l'Exposició Municipal de Belles Arts de Barcelona, on va guanyar el primer premi dotat amb mil pessetes per una *Maternitat de guix*, que l'ajuntament va adquirir i en va fer una còpia en marbre per a la Casa de la Ciutat.

El 1924 Josep Viladomat es va casar amb Emília Lena i tornant del viatge de noces a París es van instal·lar a Cerdanyola, on s'havia traslladat el taller Lena. Van tenir tres fills: Maria Rosa, Adelaida i Francesc. Amb motiu del setè centenari de la mort de Sant Francesc d'Assís, els Pares Caputxins de Pompeia van convocar un concurs, hi van concórrer 90 escultors i Josep Viladomat el va guanyar amb una escultura de bronze del sant amb l'hàbit de caputxí i els braços encreuats, que es troba a Montserrat, al camí de Sant Miquel. Com a model va utilitzar Octavi Cardona, un company de feina al taller Lena, i un hàbit original que li va prestar un frare, perquè l'escultor partia del model natural. Aquest premi li va significar una independència econòmica per treballar pel seu compte. Durant la urbanització de la plaça de Catalunya, el 1927, es va convidar els 30 escultors més prestigiosos per realitzar un grup escultòric que simbolitzés les 4 províncies catalanes. Viladomat hi va participar amb *Al·legoria del Penedès*,

una imatge de dona i infant on la seva filla Maria Rosa era el model de la figura de la nena. El 1932 va realitzar l'escultura *la República*, en guanyar un concurs per a un monument a Pi i Margall, president de la I República, que es va inaugurar l'abril de 1936, i després de moltes vicissituds, actualment se situa a la plaça Lluçmajor.

Prengué part en la guerra als fronts de Madrid el 1937 i 1938, on va realitzar, entre altres, l'escultura *El Madriles*, fent l'esbós de fang a les trinxeres de la Casa de Campo.

Finalitzada la guerra, va marxar cap a l'exili. Va travessar el coll d'Ares, i va haver de deixar la muller i el seu fill Francesc amb una família amiga de Manlleu i les filles a un col·legi de Banyuls. Arribat a França va ser confinat als afores de Prats de Molló en un petit camp de concentració junt amb Carles Fontseré i Antoni Clavé, fins que el pintor rossellonès Martí Vives els va poder alliberar. Aleshores, Viladomat va rebre un gir postal de mil francs, que li va enviar Picasso, i va marxar cap a París. De retorn per Burdeus i Auch va arribar a Andorra, on s'havia de reunir amb el seu fill Quico per endur-se'l a França. Les escultures *Exòde* i *Travessa del coll d'Ares*, que va acabar al seu estudi de la borda Muntanya, reflecteixen la desesperació de les imatges representades. El 1940 a Prada de Conflent va contactar amb Pau Casals, fou llavors quan Viladomat va modelar l'escultura de Casals tocant el violoncel mentre assajava els concerts que interpretaria a favor dels soldats rossellonesos mobilitzats per fer front a les tropes nazis.

Pel refugi d'Envalira a peu fins a Escaldes va arribar a l'Hostal Valira, on l'esperava en Quico i també la família Puig de Barcelona, que li van arreglar la documentació per fer pujar la seva dona i les filles i així poder-se instal·lar a Andorra. Josep Viladomat va seguir fent escultures d'imatges típiques del país amb models de pagesos i animals, encàrrecs del Consell general i d'altres d'Andorra i de gent de Barcelona que pujaven especialment a visitar-lo. A partir de 1951 va reprendre la seva participació en el món artístic barceloní: el 1955 va realitzar les figures d'un pas de Setmana Santa, encarregat per la família March de Mallorca; el 1959 va esculpir el monument a la pilota de fútbol per al jardí del jugador Di Stefano; el 1966 realitzà una estàtua de Raquel Meller per al Paral·lel, el bust del copríncep Benlloch i el monument a la Nova Reforma a Andorra; el 1970 la *Puntaire* per als jardins Costa i Llobera de Montjuïc; el 1973 l'escultura de l'Avi del Barça. Al llarg de la seva vida va modelar nombrosos caps d'infants i d'adults, dels seus fills i néts, altres per encàrrec i altres per regalar. Només un cop es va autoretratar, fou el 1975 en el monument al Pare Pere Camps, en commemoració del segon centenari de l'arribada dels colons menorquins a Florida, que es va inaugurar a Sant Augustine (Florida) i al mont Toro (Menorca). El 1986 el Consell general va obsequiar el copríncep Mitterrand amb una escultura en bronze, la *Noia asseguda*, de Josep Viladomat, i el 23 de desembre s'inaugurà l'Exposició Permanent de la seva obra a Escaldes-Engordany. Josep Viladomat va morir el 2 de juny del 1989 a Escaldes-Engordany.

(Extracte del text "Josep Viladomat, escultor" de Joan Francesc AINAUD)

Paraules de Josep Viladomat

"I així, el 1917, en aquell taller del carrer de Guàrdia, per iniciativa de l'Ernest Enguix, l'Alfred Sisquella i nosaltres tres, nasqué el Saló dels Evolucionistes que el mes de març de l'any següent celebrava la seva primera exposició a les Galeries Dalmau" (...).

"Composaven el catàleg del primer Saló dels Evolucionistes els noms d'Antoni Canadell, Joan Cortés, escriptor, crític d'art i guia estètic del moviment, Francesc Elías, Ernest Enguix, Joan Serra, Alfred Sisquella i Eduard Vergez, pintors, i jo mateix."

"La sensació causada per l'exposició -almenys en els reduïts cercles que s'ocupaven d'aquestes coses i que consideraven a aquells xicotets amb alguna simpatia per afinitat d'idees- fou molt digna de ser tinguda en compte. Quant a la venda, però, resultà absolutament nul·la." (...).

Si tal nom representava el títol d'alguna estètica particular propugnada per aquells que amb ell es donaven a conèixer, no es veia per enlloc. Cadascú anava pel seu costat i no s'assemblaven en res, llevat per l'ús d'una paleta bruta i terrosa -putrefacta fou anomenada- que, amb diferents matzacions, els era comuna. (De fet, allò determinat era el rebuig a un art plaent a un públic deficientment educat i, doncs, de gust superficial. D'altra banda, la seva manera de fer era diferent a la dels altres). No acompanyà llur presentació al món artístic barceloní cap manifest ni explicació d'altra mena que aclarís el sentit del mot." (...).

"... no teníem ganes de penjar-nos un qualificatiu que significués una adhesió excessivament definida a una doctrina -d'altra banda, inexistent de manera concreta i formulada- que potser seria abandonada després," (...).

"(Aleshores ens sentírem atrets pel fulletó, publicat en italià per Joaquim Torres-Garcia, titulat Arte-Evoluzione, per bé que mai no ens seduïren les seves prèdiques. En Torres defensava el lliure joc de l'esperit, deslligat de tota pressió i disciplina, per a la millor i més elevada creació artística. A ella s'hi arribava només per l'evolució autònoma de l'esperit a través de les impressions i emocions que li produïen el contacte amb la Natura i els seus magnífics espectacles). Al capdavant, allò que necessitàvem era un títol que vingués a ser com una porta oberta a tots els canvis que, sens dubte, anirien imposant-se sobre la concepció particular de cadascú." (...).

(Entrevista Serra/Cortés).

"Vaig prendre doncs, part al concurs de Sant Francesc per a la muntanya de Montserrat. Tothom s'hi va veure en cor perquè a Sant Francesc el coneixia tothom, com si diguéssim. En aquell temps ja havien canviat de lloc de reunió i ens reuníem amb en Nogués, en Casanovas i l'Humbert. Hi anàvem dos dies a la setmana i sempre que havia de fer alguna cosa ho consultava amb gent més intel·ligent que jo. Sempre em feia aconsellar per gent que valia. En Nogués era un home de grans idees. Era un home magnífic, bon dibuixant, bon pintor i bon conseller. Jo li vaig preguntar com faria una escultura de sant Francesc d'Assís i em va contestar que havia de fer el pobrissó." (...).

(Entrevista inèdita).

"Jo, amb els diners d'aquest monument -encara no els tenia però ja en tirava de la veta-, em vaig llençar com un lleó al concurs convocat per l'Ajuntament de Reus per alçar un monument a Fortuny. Això passava l'any 1927. Altra vegada a molestar en Nogués per veure si em donava alguna idea, i en Nogués em va dir "el monument d'en Fortuny és cosa feta. Només has d'agafar l'aquarel·la del Contino que és la primera aquarel·la que va entrar al Museu de Barcelona. Fas el Contino i és el monument a Fortuny." (...).

(Entrevista inèdita).

"Jo, de Sant Joan de les Abadesses vaig marxar a Prats de Malló, perquè en Diez m'havia dit que, tot i no ser del partit, havien tocat el camp, qui pugui, de manera que faria bé de marxar cap a França."

"... a mi em van tancar al camp de concentració." (...).

"En Joan Tomàs era el cap de premsa de la Generalitat i es va bellugar, i em va arribar un gir de part d'en Picasso." (...).

"I vaig anar a recollir els 1.000 francs i un rebut autògraf de Picasso que deia «Muy buena suerte, de parte de Pablo Ruiz Picasso».

En Clavé i jo emprenguérem la marxa a corre-cuita. Vaig córrer més que ell, però ja em sentia els guàrdies a l'esquena. I vaig arribar al cafè del Midi, on hi havia un home grassonet i petit i vaig dir-li que portava molts diners. Aleshores em va fer pujar dalt. I de cop i volta van entrar els guàrdies cridant que allí havia entrat un espanyol. I l'amo del cafè els va treure una botifarra gruixuda, d'aquella que anomenem bisbe, els la va oferir per menjar. Els la va donar amb pa, vi negre i formatge. Ells seguien

cridant que allí havia entrat un espanyol, però quan van tenir la boca plena van deixar de cridar. Llavors l'amo em va dir que baixés i em vaig afegir al fíber, la qual cosa volia dir que la persecució s'havia acabat." (...).

"Durant la meua estada a França em vaig posar d'acord amb la meua dona per dur el noi a Andorra, i la meua relació privilegiada amb la prefectura em va fer aconseguir un passió per anar a Andorra. Em vaig fer un tip de caminar i, amb molts pocs cèntims, vaig anar des del refugi del Valira fins Les Escaldes a peu. Jo no coneixia Andorra i feia molt bonic, però vaig arribar-hi molt cansat. El meu noi ja feia alguns dies que m'hi esperava. En arribar a l'hostal Valira vaig veure unes senyores ben vestides, amb els seus turbants al cap, mudades, que estaven prenent la fresca fora les taules de la terrassa de l'hostal i, de sobte, vaig sentir una veu que deia «sembla en Viladomat, aquest» (...).

"Andorra és un país molt bonic. Va pujar gent de Barcelona a qui vaig fer el cap de la canalla i em van comprar alguna de les coses que feia: vaques i tipus d'Andorra. Va passar molta gent a veure'm, fins i tot els amos del restaurant de Can Solé de la Barceloneta, em van venir a veure perquè els feia molta il·lusió de veure'm i a mi me'n va fer de veure'ls. Van venir els seus germans, que havien posat un restaurant anomenat Solé al passeig de Colom, i també va venir fins i tot en Trueta, a qui vaig fer el cap d'una nena. I molta altra gent, perquè Andorra era i és un pont entre Espanya i França."

"Andorra és un país muntanyenc preciós, o almenys ho era sobretot fins que fa uns pocs anys la cosa va començar a canviar. Llavors jo feia vaques, pagesos, coses molt boniques que encara fins en la seva majoria. És un país magnífic, amb la neu, que a mi sempre m'ha agradat molt. I així vam començar a treballar a Andorra. Els nans van anar a l'escola francesa d'Andorra. La noia, l'Adelaida, era una modista magnífica i treballava fent de modista. I jo feia escultures, i, fent el que podíem, anàvem tirant.

El meu fill, en Francesc, va demostrar unes facultats fantàstiques per l'esquí i va prendre part en els campionats d'Espanya, guanyant de seguida tots els espanyols. (...)

(Entrevista inèdita).

"Baixàvem en Casal, el meu fill i jo, però la policia de la Seu, em veure'm a mi, després d'haver-me pregat tant de baixar perquè era l'hora de fer sants, van dir que era millor que m'esperés, i que la nena la deixés amb el fill i en Casal, en Narcís, i que jo fes la declaració jurada, al costat de la màquina del policia. Anaven prenent notes d'on havia estat, què havia fet, de quin partit era, de quin sindicat era; total, res. La fitxa era meravellosa. Es veu que no havia mort ningú i llavors, en firmar l'acta, em va dir que havia de buscar uns avals, que posés a qui volgués. I jo, com que el meu taller havia estat ple d'abats -l'abat Escarré me'l va ensenyar-, i el mestre de cant gregorià del Vaticà, que em sembla que també era abat ... Em recordo que van venir molt tard al taller." (...)

(Entrevista inèdita).

"El desnuda está siempre dentro, aunque tenga ropaje, e insisto en él, porque nunca se llega a él. Por eso ya es difícil intentarlo; y es muchísimo más difícil hacer lo que han hecho tantos, que hacer otra cosa: que al ser nueva, la dan por buena, siendo mala. En una palabra, todos esos quieren ser originales y todos se parecen. No hay más que ver los museos de arte, llamado actual, creados." (...)

(Entrevista per Manuel DEL ARCO el 1965).

"... «empiezo con el barroco y acabo con el realismo» (...)

(Entrevista Félix PUJOL el 1982).

"Cuando más va, menos sé prescindir del natural (...). En algunas de mis obras de juventud, es visible una preocupación por el arabesco en detrimento de la realidad. En cambio, hoy creo que la misión del artista es sentar en la tela o en el barro la copia de las cosas, tan fielmente como sea posible »

(Entrevista per Sempronio el 1954).

(Extret de Josep Viladomat, escultor. De Joan Francesc AINAUD).

Viladomat vist per altres escultors

Trudy Kunkeler

En l'evolució occidental de l'escultura trobem un paral·lelisme dels encàrrecs en el sentit clàssic com són les obres de caràcter religiós i històric, que es desenvolupa vers els personatges coneguts i també als temes de la vida quotidiana. L'obra de Josep Viladomat (1899-1989) no n'és pas cap excepció. Allò que he observat tot contemplant la seva obra és que l'evolució de l'art figuratiu cap a l'abstracció, la necessitat d'experimentar, que sobretot després de la Segona

Guerra mundial era una tendència en l'art, hi és absent. Es un artista /artesà amb tots els mèrits. Després de contemplar de nou l'obra de Viladomat he fet una comparació amb una escultora neerlandesa de la seva generació a qui he conegut bé: Toos Neger (1910-1997).

Ella no ens ha llegat cap museu propi, però a la seva defunció deixà el seu taller a disposició dels artistes successors com International Art Studio Toos Neger. (www.toosneger.com)



Ester Pedescoll

Andorra ha anat creixent i canviant, s'ha modernitzat cada cop més en tots el sentits. Els carrers i places de les parròquies s'han anat omplint, en alguns casos en excés, amb l'escultura més actual, corrent el risc de perdre l'essència d'un país amb història.

Tot i així, encara hi podem trobar l'obra de Josep Viladomat, que en aquests moments continua vigent. Potser pel tarannà modest i senzill, el seu treball resulta proper al públic i s'integra en els carrers del país que el va acollir després del seu exili a França.

El domini del modelat i de la talla demostren el seu ofici com a escultor, ja que va aconseguir dotar les seves peces d'expressió i naturalitat. La temàtica que utilitza sempre sembla reflectir el moment en què va viure, amb temes quotidians, per una banda, i compromesos amb els seus ideals polítics, per una altra. Ara bé, sempre va mantenir

una línia força clàssica i conservadora respecte de les avantguardes que s'estaven produint contemporàniament.

El seus criteris estètics el portaven a rebutjar tot allò que no es basés en la natura i el realisme. Al meu parer, era massa reticent a l'escultura d'altres artistes que s'allunyaven de la figuració, ja que tota expressió creativa pot enriquir l'art. Malgrat viure en una època de canvis constant, el seu estil restà força inamovible, tendint a un lleuger esbossament, però sempre dins dels paràmetres de la figuració clàssica.

Sempre he vist l'obra d'aquest escultor pel poble, des de la finestra del menjador podia veure La puntaire de la plaça de l'església. L'escultura de Josep Viladomat sempre ha format part del meu entorn i potser per això, tot i no haver-lo conegut ni compartir la mateixa visió artística, li tinc una estimació especial.



Jordi Casamajor

Escriure sobre Josep Viladomat des del punt de vista d'un escultor contemporani em trasllada immediatament a pensar en la figura del mestre. Un mestre entès com a expert coneixedor d'un ofici amb tècniques ancestrals i representant d'una estètica artística lligada al classicisme. Admirant la seva obra es fan visibles els nobles ideals d'ordre i bellesa que representen aquests escultors lligats a la tradició.

Viladomat defuig les avantguardes i treballa els referents de la figuració noucentista amarada de mediterranisme i dels valors estètics grecoromans. Així doncs, trobo en Viladomat el referent artístic del mite clàssic i de les essències més arrelades en la nostra cultura.

Quan jo estudiava Belles Arts a la Universitat de Barcelona, l'ambient que regnava a dins de totes les aules de la facultat estava envaït per una folia d'expressionisme abstracte, postmodernisme i videoart, que inundava gairebé totes les tendències creatives. Malgrat això, un dels millors records que tinc d'aquella "santa casa" són els d'un professor de la vella escola totalment influït pels referents estètics propugnats pel modernisme i el noucentisme dels Limona, Clarà i Viladomat, entre altres. Aquest professor d'escultura era titllat, moltes vegades amb un to de burla, de "santero" a causa de la profusió d'imatges religioses que produïa. Amb tot, l'aura de saviesa i coneixements que emanaven de la figura d'aquell professor eren incomparables i molt superiors a la moda passatgera professada per molts dels altres docents. Aquest professor, en Joan Mainé, era un gran admirador de Josep Viladomat i formava part de la seva escola i del seu univers iconogràfic i estètic. El recordo amb estima i admiració.

Igualment, voldria compartir amb vosaltres un dels millors records que tinc de l'antic museu Viladomat d'Escaldes-Engordany. Aquesta recordança es basa en la sorpresa que em va produir veure exposats el cavallet d'escultor, les espàtules de modelar, els compassos de proporcions i altres eines que havia utilitzat Viladomat. Les eines de l'escultor són un dels secrets més íntims i ben guardats. I allí, davant meu i al meu abast, les tenia com si em demanessin d'agafar-les i començar a treballar allà mateix. Aquelles eines estaven contingudes en la pàtina de saviesa i treball del gran artista que fou Viladomat. Recordo l'instant amb emoció.

I passant ja purament a l'obra de Viladomat, em vénen a la memòria especialment els tres retrats dels seus fills quan eren infants. S'hi destaca una gran puresa formal i s'intueix el reflex de l'ànima dels nens, que vibra entorn de les imatges. Podem gaudir d'aquests tres petits busts a l'actual Museu Viladomat, ubicat dins del Centre Cultural d'Escaldes-Engordany.

Per cloure aquest apunt que em va encomanar la Societat Andorrana de Ciències voldria destacar les conviccions republicanes i catalanistes de l'escultor. Viladomat va ésser un home compromès amb els ideals de llibertat i estima a Catalunya. Aquest fet el va conduir a l'exili i algunes de les seves obres en van patir les conseqüències en forma de destrucció i oblit. En el món actual, en què els artistes cada cop mostren una actitud més trívola davant la realitat que els envolta, valgui el compromís d'aquest gran escultor i humanista, Josep Viladomat, com una pinzellada més de la seva vàlua.



De la República al cavall i Franco

Joan Babot i Antoni Ubach

Quan l'Antoni Pol ens va dir que volia dedicar un número monogràfic a Josep Viladomat, ens vàrem proposar per escriure un article.

Però com que no som crítics d'art, vàrem decidir que el nostre article es compondria d'una sèrie de records de les llargues converses que vàrem tenir amb en Josep Viladomat, repartit en dos grans capítols: Els primers anys i La República i el Franco. Després del seu naixement a Manlleu, el primer lloc on va traslladar-se la família de Joan Viladomat (pare de Josep) fou Badalona, per fugir dels aldarulls que durant la setmana tràgica de Barcelona havien contaminat Manlleu.

És a Badalona on té la primera relació amb l'escultura, quan, fent campanya d'estudi, anava a ajudar un escultor, l'Eusebi Arnau (Barcelona 1864-1934), un dels principals col·laboradors dels arquitectes modernistes.

A l'inici dels anys 10, la família de Joan Viladomat es traslladà a Barcelona, on va obrir una barberia al carrer Tamarit, davant del Mercat de Sant Antoni. Josep Viladomat fou matriculat al col·legi dels Escolapis de Sant Antoni.

Però va demanar feina a l'escultor Rafael Atché i, com que no cobrava res, li va buscar un ingrés picant pedra al taller del picapedrer Pau Carbonell.

A la meitat de la dècada de 1910, Josep Viladomat coneix Joan Cortès, i al 1916 conjuntament amb el Joan Serra, instal·len un estudi al 3r pis del carrer de Guàrdia núm. 1, que fa xamfrà amb el carrer Nou de la Rambla, on el modelador Alberto Lena tenia la seva botiga.

El primer gran esdeveniment artístic d'en Josep Viladomat es produeix del 9 al 24 de març de 1918, quan va tenir lloc la primera exposició del Saló dels Evolucionistes, presentada per Francesc Pujols, secretari de les Arts i els Artistes a les Galeries Dalmau de Barcelona, al carrer Portaferrissa. Viladomat hi va presentar Tors femení i Dansarina (1). Josep Viladomat deia sobre aquesta exposició "I Així, el 1917, en aquell taller del carrer de Guàrdia núm.1, per iniciativa de l'Ernest Enguin -pintor de grans dots que la mort ens arrabassà poc després-, l'Alfred Sisquella i nosaltres tres (Jesús Cortès, Joan Serra i Josep Viladomat) nasqué el saló dels Evolucionistes. El mes de març de l'any següent celebraven la seva primera exposició a les Galeries Dalmau, cedides pel seu propietari sense pagament de lloguer, ni de cap altra compensació que la satisfacció de facilitar així la sortida a la palestra d'aquells joves en l'esdevenidor artístic dels quals confiava. Componien el catàleg del primer Saló dels Evolucionistes els noms d'Antoni Canadell; Joan Cortès, escriptor, crític d'art i guia estètic del moviment; Francès Elias; Ernest Enguin; Joan Serra; Alfred Sisquella i Eduard Vergez, pintors, i jo mateix".

Només uns quants comentaris sobre aquest esdeveniment : a) El galerista Dalmau era, com deia Josep Viladomat, un sant home. Però a més dels evolucionistes, també exposava el pintor francès Courbet i l'escultor Manolo, que van ser personatges de referència per Josep Viladomat.

b) Escollir el nom de Saló dels Evolucionistes en aquell moment era un fet molt important. Però a la llum de la nostra actualitat (un inici del segle XXI) i un segle després esdevé una proesa, ja no es tracta de postmodernitat, sinó que és un acte, com diria el Marc Augé, de sobremodernitat. La discòrdia clamorosa entre Evolucionistes i Creacionistes situa els Evolucionistes on volien ser: a l'avantguarda.

c) No es pot limitar el cercle d'amics d'en Josep Viladomat als participants del primer Saló dels Evolucionistes, sinó que hem d'integrar-hi :

Els alumnes de les classes nocturnes de Francesc Labarta a l'Escola Municipal d'Arts i Oficis i Belles Arts del Districte V: Alfred Sisquella, Joaquim Julibert, Joan Serra, Ernest Enguin, Apel·les Fenosa, Josep Granyer i Joan Cortès.

La Peña dels cafès "Lion d'Or" o "Cafè de París" : Just Cabot, Cortès, Sisquella, Granyer, Fenosa, Subiranas, Flo, Francesc Elias, Vergez, Castedo, Lena, Emili Lluch i Santiago Rusiñol.

Els mestres com: Joan Borrell (1888-1923), autor amb l'arquitecte Josep Maria Pericas del Monument a Mossèn Cinto Verdaguer.

Josep Viladomat esdevindria deixeble de Borrell.

Manolo : Viladomat deia de Manolo : "era un home molt senzill. Tan senzill com agut i feia riure. Era un home magnífic. Una vegada va portar una dona nua, ajupida, amb el cul enlaire. Era feta amb terra de riera i fins hi havia palla al mig de la figura. Magnífica. Vàrem aprendre més a fer escultura amb el Manolo que amb tot".

d) La figura de Joan Cortès, el primer amic. Al carrer Tamarit, són "Los chicos del Arroyo", al marbrista del carrer Muntaner

són els "Grenyuts". Al taller del 3r pis carrer de Guàrdia núm. 1 compartint les classes de Francesc Labarta. Al 1917 esdevé el guia estètic del moviment dels Evolucionistes. En Joan Cortès ens fa pensar a l'Arnau Puig en el Dau al Set o al Pierre Restany amb el nou realisme.

Només tenim un llibre d'en Joan Cortès, el que seria interessant és poder llegir les presentacions de les exposicions d'en Josep Viladomat.

Després d'aquestes pinzellades sobre la primera joventut d'en Josep Viladomat voldríem explicar el nostre record sobre les seves dues escultures més emblemàtiques: La República i el Franco. Per introduir aquest tema ens sembla interessant recordar l'article de la gran enciclopèdia:

"Viladomat i Massanas (Josep) Escultor català (Manlleu 1899-Andorra 1989). Es formà als tallers de Ramon Atché i Joan Borrell i Nicolau. Forma amb altres el grup Els Evolucionistes (1917). A voltes s'aproximà el Noucentisme, però la seva obra més representativa és d'un realisme i anecdòtic actualitzats. Gran part de la seva obra es troba en edificis i enclavaments urbans de Barcelona, Mataró, Montserrat, etc. i entre altres obres destaca l'al·legoria a la República (1936) en el monument a Pi i Margall del Passeig de Gràcia-Diagonal, que fou desmantellada després de la Guerra Civil i, el 1986, instal·lada a la plaça Lluçmajor de Barcelona."

És remarcable que la ressenya sobre Josep Viladomat destaquï la República i no digui res d'en Franco, aquesta situació fa que la República hagi sortit del magatzem i el Franco hi hagi entrat.

Si encara no heu vist la nova instal·lació de la República a la plaça Lluçmajor, us convidem a visitar-la. Aquesta República integrada dins d'una estructura metal·lica, obra dels arquitectes Helio Piñon i Albert Viaplana, és realment magnífica. Sap greu que Josep Viladomat no veiés gens clar la nova ubicació de la República.

Però com que tathom parla de la República, intentarem situar l'escultura d'en Franco a cavall, perquè ens és més pròxima en el temps i, sobretot, perquè la realització d'aquesta obra està feta durant l'època andorrana de Josep Viladomat.

Molts elements permeten de relacionar l'estàtua eqüestre d'en Franco amb Andorra:

El cavall : malgrat que el model del cavall d'en Franco és un model que va ser proveït pels militars, no podem oblidar totes les eugues andorranes. De tot l'imaginari andorrà, les eugues són segurament l'element major no solament per Josep Viladomat, sinó també per Sergi Mas.

El comanditari de l'obra d'en Franco fou l'alcalde de Barcelona, Porcioles, que també era Jutge d'apel·lacions d'Andorra, # L'encàrrec fet per l'alcalde de Barcelona a Josep Viladomat té un prelude, que és la confiscació del seu cotxe Volkswagen, amb matrícula andorrana, per la guàrdia civil quan estava aparcat davant el restaurant La Panyalada.

Sembla bastant evident que quan l'alcalde Porcioles demana, uns mesos després d'aquest incident, de fer la estàtua eqüestre d'en Franco, Josep Viladomat deu pensar que això li podrà permetre la recuperació del seu vehicle. I així fou, car en el judici posterior a l'acceptació de la petició de l'alcalde Porcioles, el Tribunal va fallar a favor del retorn del cotxe al seu propietari tot indicant que la residència d'en Josep Viladomat era Andorra i que havia vingut a Barcelona per fer un monument al Franco.

En conclusió, voldríem indicar que en Josep Viladomat ens recordava sempre amb emoció la seva estada a Auch (capital del departament del Gers). Quan Josep Viladomat va deixar Barcelona, va passar per Prats de Molló abans d'anar a París. Quan va esclatar la segona guerra mundial va marxar cap a Bordeus. Però quan Bordeus fou bombardejat pels alemanys, van marxar amb el seu secretari cap a Auch, on coneixien el consol republicà de la zona lliure, un murcià que es deia Alonso. A Auch, Viladomat va llogar un estudi i va treballar molt i, entre altres, va fer el cap del nen de l'Hotel de France que suposem que és l'André Daguin. També d'aquest moment hi ha un cap de nena de marbre titulat Cap de nena Montesquieu, pensem més aviat que el nom d'aquesta nena deu ser de la família del duc de Montesquieu que són els descendents del cèlebre d'Artagnan.



República
1932



República
1932



República
1932



personaje ciudadano y socio del CLUB

UN GRAN ESCULTOR:

DON JOSE VILADOMAT MASSANAS



"Yo es azul si hubiese nacido dentro del C. F. Barcelona"

Nació en Manlleu, en el año 1900. El que se convertiría en escultor universal, don José Viladomat Massanas, tiene ya 72 años. Su prestigio artístico lo tiene tan consolidado como su cariño por el C. F. Barcelona. Ya era socio de la entidad azulgrana antes de la guerra y, tras el paréntesis de su estancia en otros países —desde 1939 a 1943 en París y luego en Andorra—, regresó hace veinte años a Barcelona. Una de las primeras gestiones que hizo fue solicitar su alta, de nuevo, como socio de nuestro Club.

AZULGRANA DE SIEMPRE

Don José Viladomat manifestó su inclinación por la escultura cuando sólo tenía diez años. El mismo nos lo cuenta:

—Lo primero que hice fue modelar una especie de calabaza para que mi padre guardase el tabaco. Por entonces, yo andaba siempre componiendo figuras y modelando cosas.

—¿Cuándo se hizo socio del Barça?

—Bastantes años después, pero, como todos los chicos de Barcelona, ya admiraba a los jugadores barcelonistas y empezaba a encariñarme con el Club. Yo es como si hubiese nacido dentro del C. F. Barcelona, y siempre me he sentido orgulloso de ser azulgrana. De ello he presumido toda mi vida.

—¿Cuál es su impresión del Barcelona actual?

—La misma que tuve siempre: lo mejor de nuestro Club son los socios. Su entusiasmo y su cariño por los colores azulgrana ha hecho posible que hoy sea el mejor Club de Europa. ¿Qué digo de Europa?... ¡El mejor del mundo!

LOS JUGADORES

El señor Viladomat habla del Barcelona con verdadera pasión. Apunta, sin embargo, algo que le preocupa en relación con los jugadores del primer equipo profesional:



El escultor señor Viladomat, junto a algunas de sus esculturas. (Foto Seguí)

—Creo que en el Barcelona de estos últimos años se aprecia la falta de una exigencia más rigurosa respecto a la entrega de los jugadores en la defensa de nuestros colores. Disponemos de una plantilla estupenda en el orden técnico. Saben mucho, pero juegan poco. Creo que no se entregan a la lucha con la pasión que demostraban los jugadores de épocas anteriores.

—¿Prefiere usted al jugador temperamental, sobre el técnico?

—Mire usted, en toda actividad hay que trabajar. Personalmente prefiero al jugador que trabaja más, aunque su técnica no sea tan perfecta. Al final, un jugador de este tipo rinde más que el que tiene una técnica depurada, pero que no se entrega a la lucha con el ardor debido.

L'AVI DE VILADOMAT

En el estudio del gran escultor barcelonés se está trabajando sobre una figura de gran tradición azulgrana. Se trata de "l'avi" que le encargaron a Viladomat sus amigos de la Peña de Veteranos del C. F. Barcelona.

—Voy a regalar esta escultura a la Peña de Veteranos. Como ve —me dice— se aparta un poco del clásico muñeco que crea el gran dibujante Castanys. La he tomado como base, pero con tratamiento serio y representativo.

—¿Cómo será, al final?

—Representará a un señor barrigudo que, en su juventud, fue jugador del Barça. Vestirá los colores azulgrana y será de un tamaño un poco mayor del natural.

—Si tuviese que representar en una escultura al C. F. Barcelona, ¿qué haría?

—No sé. Tendría que pensar mucho sobre el tema, porque no es fácil expresar lo que es el Barcelona como entidad que despierta y estimula tantos sentimientos de los barcelonenses. Lo pensaré, por si un día puedo hacer una obra así.

MANUEL MARGARITO



Foto: El Periodico de Catalunya, 28 d'abril de 2008

Bibliografia

CATÈLGES D'EXPOSICIÓ

(Manlleu, Osona, 1899 - Andorra la Vella, 1989)

- 1a Exposició del "Saló dels Evolucionistes". Barcelona, Galeries Dalmau, 9-24 març 1918.
- Exposició d'Art Saló dels Evolucionistes. Barcelona 1923.
- Quart Saló dels Evolucionistes. Barcelona, Galeries Dalmau, 16-31 març 1925.
- Les Arts i els Artistes. Exposició de pintures, escultures i dibuixos. Barcelona, Galeries Laietanes, 12-25 febrer 1927.
- Les Arts i els Artistes. Exposició. Barcelona, Galeries Laietanes, 18 febrer - 3 març 1928.
- II Exposició de l'Associació d'escultors. Barcelona, Sala Parés, 19 maig - 2 juny 1928.
- Josep Viladomat exposa les seves escultures. Barcelona, Sala Parés, 10-23 març 1929.
- L'Art espanyol contemporani. París, Jeu de Paume des Tuilleries, 12 gener - març 1936.
- Exposició de pintura i escultura. Barcelona, Sala Parés, 13-26 juny 1936.
- Exposició Nacional de Bellas Artes. Madrid, maig-juny 1936.
- Exposició Trimestral d'Arts Plàstiques. Concurso Nacional de Pintura, Escultura, Grabado y Dibujo. Barcelona, agost 1938.
- Exposició celebrada a la Sala Gaspar del 14 al 19 de juny de 1954.
- Exposició d'escultures de José Viladomat. La Pinacoteca, Barcelona, 1-14 d'octubre de 1955.
- Exposició d'escultures Viladomat [Presentada per "Asociación de Propietarios"] al Salón Azul de Maricel-Sitges, 20 d'agost al 2 de setembre. Sitges, 1960.
- 4 escultors del 99. Exposició homenatge. Apelles Fenosa. Josep Granyer. Joan Rebull. Josep Viladomat. Barcelona, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Barcelona, març - abril 1979.
- Qu'est-ce que la sculpture moderne?. París, Centre Georges Pompidou. Musée national d'art moderne, 1986.
- Josep Viladomat i Massanas. Exposició permanent. Escaldes-Engordany, 1986. [Catàleg del Museu Viladomat Escaldes-Engordany].
- Josep Viladomat. Escultures. Manlleu, Museu de Manlleu, d'abril a juny de 1989.
- Escultura catalana del segle XIX. Del Neoclassicisme al Realisme. Barcelona, Fundació Caixa de Catalunya, 1989.
- Museu Viladomat, Barcelona, 1992 [Catàleg del Museu Viladomat d'Escaldes-Engordany].
- El Noucentisme, un projecte de modernitat [Catàleg d'exposició]. Barcelona. Generalitat de Catalunya-Enciclopèdia Catalana, 1994.
- Museu Viladomat. Escaldes-Engordany, 1998 [Catàleg del Museu Viladomat Escaldes-Engordany].
- Josep Viladomat, escultor. Girona, Fundació "la Caixa", 20 de març - 29 d'abril 2001. L'avantguarda de l'escultura catalana.
- Lázaro, Albert: Josep Viladomat. L'escultor de la República, Cerdanyola del Vallès, març de 2002.



Església de Sant Esteve (Andorra la Vella)

- CAMPOY, Antonio Manuel: Diccionario crítico del arte español contemporáneo. Madrid, Ibérico Europea de Ediciones, 1973.
- CIRICI, Alexandre: L'escultura catalana. Palma de Mallorca, Ed. Mall, 1957.
- CIRICI, Alexandre: L'art català contemporani. Barcelona, Edicions 62, 1970.
- CIRICI, Alexandre: Barcelona pam a pam. Barcelona, Ed. Teide, 1992.
- CIRLOT, Juan Eduardo: La escultura del siglo XX. Barcelona, Ed. Omega, Barcelona, 1956.
- CORTÉS, Joan: El pintor Juan Serra. Barcelona, Ed. Argos ("Los artistas contemporáneos", 1), 1942.
- CORTÉS, Joan: Setanta anys de vida artística barcelonina. Barcelona, Ed. Selecta, 1980.
- ELIAS, Feliu: L'escultura catalana moderna. Barcelona, Ed. Barcino, 2 vol., 1926 i 1928.
- FABRE, Jaume, HUERTAS, Josep M.: Barcelona. La construcció d'una ciutat. Barcelona, Plaza&Janés Editores, 1989.
- FONTBONA, Francesc: La crisi del Modernisme artístic. Barcelona, Curial Edicions Catalanes, 1975.
- FONTSERÉ, Carles: Un exiliat de tercera. A París durant la Segona Guerra Mundial. Barcelona, Ed. Proa (Col. Memòria), 1999.
- FRANCÉS, J.: El año artístico 1916. Madrid, Ed. Mundo Latino, 1917.
- GALI, Alexandre: Història de les institucions i del moviment cultural a Catalunya, 1900 a 1936. Llibre V. Ensenyament tècnic-artístic. Moviment artístic. Barcelona, Fundació Alexandre Gali, 1982.
- GARCIA-MARTIN, Manuel. Estatuaria pública de Barcelona. Barcelona, Catalana de Gas y Electricidad, 3 vol. 1984-1986.
- GASCH, Sebastià: L'expansió de l'art català al món. Barcelona, Impremta Clarasó, 1953.
- GAYA NUNO, Juan A.: Escultura española contemporánea. Madrid, Ed. Guadarrama, 1957.
- GIRALT-MIRACLE, Daniel: Arte. Tendencias del segundo tercio del siglo XX en Cataluña. Barcelona, Ed. Noguer, Col. Tierras de España. Publicaciones de la Fundación Juan March, 1978.
- HEILMEYER, A., BENET, R.: La escultura moderna y contemporánea. Barcelona, Ed. Labor, 1949.
- JARDI, Enric (director): L'art català contemporani. Barcelona, Edicions Proa, 1972.
- JARDI, Enric: El Noucentisme, Barcelona, Edicions Proa, 1980.
- MARAGALL, Joan A.: Història de la Sala Parés. Barcelona, Ed. Selecta, 1975.
- MARIN-MEDINA, José: La escultura española contemporánea (1800-1978). Madrid, Edarcon, 1978.
- MIRALLES, Francesc: L'època de les avantguardes 1917-1970. Barcelona, Edicions 62, Història de l'Art Català, vol. VIII, 1983.
- PALAU i FABRE, J.: Diari picassò, 1991.
- PORCIOLES, Josep M. de: Barcelona: Art, creativitat i urbanisme (Discurs d'ingrés de l'Acadèmic Electe Excm. Sr. Josep M. de Porcioles; Discurs de contestació del President Excm. Sr. Frederic Marès). Barcelona, Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, 1985.
- PORCIOLES, Josep M. de: Mis memorias. Barcelona, Ed. Prensa Ibérica, 1994.
- RAFOLS, J. F. (director): Diccionario biográfico de artistas de Catalunya. Barcelona, Ed. Millà, vol. III, 1954.
- RODRÍGUEZ-AGUILERA, Cesáreo: Antología española de arte contemporáneo. Barcelona, Ed. Barja, 1955.
- SÁNCHEZ i VILANOVA, Llorenç: Joan Borrell-Nicolau, Escultor. Biografía. La Poblada Segur, Història i Cultura del Pallars, 1987.
- SANRAMA i FELIP, Magda: Casas natales de Aragón y Cataluña. Barcelona, Raccó Matern, 1990.
- SUBIRACHS, Judit: L'escultura commemorativa a Barcelona fins al 1936. Barcelona, Els llibres de la Frontera, 1986.
- SUBIRACHS, Judit: L'escultura commemorativa a Barcelona (1936-1986) Barcelona, Els llibres de la Frontera, 1989.
- VALLS, Xavier: Manlleu. 110 anys de fotografia. Manlleu, Gràtiques Manlleu, 1992.



Rotonda de Tobira (Andorra la Vella)

BIBLIOGRAFIA GENERAL

- ADROER, Anna M. ; DOÑATE, Mercè; SENDRA, Eloísa: Pintura i escultura a la Casa de la Ciutat. Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 1983.
- AGUILERA CERNÍ, Vicente: Panorama del nuevo arte español. Madrid, Ed. Guadarrama, 1966.
- ALBAREDA SALVADO, Joaquín: Caixa de Manlleu, 100 anys d'història (1896-1996). Caixa d'Estalvis Comarcal de Manlleu, 1996.
- ALCOLEA, Santiago: Escultura española. Barcelona, Ed. Polígrafa, 1969.
- Barcelona art i aigua. Fonts públiques i ornamentals; fotografies Pere Cesáreo. Barcelona, Editorial Aldina, 1986.
- BORRELL NICOLAU, Juan: "La serenidad, valor perdurable en la plastica. Memoria leída por el académico D. Juan Borrell Nicolau en el acto de su recepción", a Memoria de la Sesión Pública celebrada el día 15 de abril de 1950. Barcelona, Real Academia Catalana de Bellas Artes de San Jorge, 1950.

CAPÍTOLS EN LLIBRES I ARTICLES EN CATÈLGES, DIARIS I REVISTES

- AINAUD, Joan-Francesc: "En el centenari de Josep Viladomat". Serra d'Or, Montserrat, anys XI, núm. 471, març 1999, p. 54-57.
- AINAUD, Joan-Francesc: "L'escultor Josep Viladomat", a Josep Viladomat, escultor (catàleg d'exposició). Barcelona, Fundació "la Caixa", març de 2001, p. 18-55.
- ALCAZAR, Maria Angeles: "La 'República' de Viladomat irà al Fossar de la Pedrera". El Periódico, Barcelona, 17 de juny de 1983, p. 22.
- ARIMANY, Joan: "L'escultor Josep Viladomat va ser a Manlleu per rebre un homenatge". El Nou, 24 d'abril de 1989, p. 15.
- J.B.A., «Revista de Actualidades, Artes y Letras». Barcelona, 13 d'octubre de 1955.
- BARRÍL, Joan: ¡Pero qué buena está!- El País, 7 de julio de 1990.
- BENET, Rafael: "«Facetas post-rodinianas» a Alexander Heilmeyer", a la escultura moderna y contemporánea, Barcelona-Buenos Aires, Editorial Labor S.A., 1928, p. 178-179.
- BLANCH, Montserrat: Manolo, barcelona, Ediciones Polígrafa, 1972.
- BOTELLA, X.: "Cerdanyolencs de Socca-Rel". El Diari de Cerdanyola, Cerdanyola del Vallès, número 12, març-abril de 2000.
- CABALLERO, J.J.: "En abril, 'La República' serà instal·lada de forma provisional en la plaza Soler". La Vanguardia, Barcelona, 16 de març de 1986, p. 23.
- CABALLERO, J.J.: "Los días en que descabalaron a Franco y repusieron 'La República'", i "Una obra por concurso y un encargo de Porcioles que el autor consiguió no firmar". La Vanguardia, Barcelona, 19 de maig de 1986, p. 11.



SEGARRA, GALARDONADO POR LA GRAN PEÑA BARCELONISTA

En el curso de la pasada semana, y en un acto íntimo, prelude del homenaje que se celebrará próximamente organizado por la misma Gran Peña, se dio a conocer la creación de un trofeo anual que la entidad barcelonista concederá cada temporada al jugador azulgrana a su juicio más destacado. La obra, debida al cineí mágico de Viladomat, es de tan espléndida belleza que su adjudicación ha de merecer forzosamente el espíritu de superación en los jugadores del Barcelona. Este año, primero de su adjudicación, ha correspondido — y la justicia del hecho no puede ponerse en duda — al magnífico capitán azulgrana Juan Segarra, que en la foto contempla complacido la obra de Viladomat, de la que próximamente entrará en posesión definitiva

(Foto Morera Falcó)

"L'AVI BARÇA"

del escultor Viladomat, para el C. F. Barcelona



En el BOLETIN del pasado mes de febrero, en la sección "Personaje ciudadano y socio del Club", publicamos una entrevista con ese gran barcelonista que es el prestigioso escultor Viladomat. "Yo —confesó a nuestro redactor— es como si hubiese nacido dentro del C. F. Barcelona"; frase espontánea que venía a demostrar su profundo cariño por los colores azulgrana.

Como noticia de primera mano, el señor Viladomat nos informó que estaba trabajando sobre una estatua de bronce que la Peña de Veteranos le había encargado para entregarla a nuestro Club y que representaría "L'Avi" que como símbolo barcelonista creara un día el dibujante y humorista Valentín Castanyes. La escultura está ya casi a punto —en la fotografía vemos a don José Viladomat trabajando en los últimos toques— y, según nuestras noticias, será colocada en las instalaciones deportivas de nuestro Club, previa solemne entrega de la misma por los directivos de la Peña de Veteranos a la entidad barcelonista.



Baso pescador d'Ondarríbia.

- CABOT, Just: "L'Exposició de les Arts i els Artistes". La Nova Revista. Barcelona, n.º 3, vol. I, març de 1927, p. 280.

- CABOT, Just: "L'escultor Josep Viladomat". Mirador, Barcelona, n.º 334, any VI, 11 de juliol de 1935, p. 7.

- CADENA, Josep M.: "Vehemente en la palabra y reflexivo en la obra". El Periódico de Catalunya, Barcelona, 3 de juny de 1989, p. 24.

- CAMPS, Teresa: "Josep Viladomat, serena belleza". La Vanguardia, Barcelona, 3 de juny de 1989.

- CAMPS, Teresa: "Notes a l'entorn de la construcció d'un model", a Josep Viladomat, escultor (Catàleg d'exposició). Barcelona, Fundació "la Caixa", març de 2001, p. 56-73.

- CAPDEVILA, Carles: "Les adquisicions de la Junta de Museos a l'Exposició de Primavera". BMB, núm. 40, vol. IV, setembre de 1934, p. 287-290.

- CAPILLA, Antoni: "Sed de nostalgia en las calles de Barcelona". El Observador, 27 d'octubre de 1991, p. 24-25.

- CARDONA, Eduard: "El monumento a Pi i Maragall [Carta al director]". La Vanguardia, Barcelona, 14 de novembre de 1989, p. 20.

- CASTAN, Patricia: "La cruïlla de la discòrdia". El Periódico de Catalunya.

- CIERVO, Joaquín: "La Asociación de escultores cumplió su promesa". Gaceta de Bellas Artes, Madrid, núm. 137, agosto 1927, p. 3.

- CIRICI, Alexandre: "Escultores del 99". Serra d'Or, Montserrat, núm. 236, maig de 1979, p. 47-48.

- COLLELL, Jaume: "La barberia de can Viladomat".

- CORTÉS, Joan: "Josep Viladomat". Gasetta de les Arts, Barcelona, núm. 7, any II, març de 1929, p. 65-67.

- CORTÉS, Joan: "Una bona escultura". Mirador, Barcelona, núm. 103, any III, 22 de gener de 1931, p. 7.

- CORTÉS, Joan: "Josep Viladomat". Art [Barcelona], núm. 9, vol. II, juny de 1935, p. 279-281.

- CORTÉS, Joan: "Un crucifí de Viladomat en Roma". Destino, núm. 690, Barcelona, 28 d'octubre de 1950, p. 16.

- CORTÉS, Joan: "José Viladomat en la 'Sala Gaspar'". La Vanguardia, Barcelona, 26 de juny de 1954.

- CORTÉS, Joan: "Una obra de José Viladomat en la Sala Gaspar" (full de mà de l'exposició celebrada del 14 al 19 de juny). Barcelona, 1954.

- CORTÉS, Joan: "Formas y colores. Una Piedad de Viladomat". Destino, Barcelona, núm. 879/897, 12 de juny de 1954, p. 28.

- CORTÉS, Joan: Destino, Barcelona, núm. 938, 30 de juliol de 1955, p. 22.

- CORTÉS, Joan: "José Viladomat, en «La Pinacoteca»". La Vanguardia, Barcelona, 7 d'octubre de 1955.

- CORTÉS, Joan: "José Viladomat". Destino, Barcelona, núm. 948, 8 d'octubre de 1955.

- CORTÉS, Joan: Tele/Exprés, Barcelona, 10 de maig de 1956.

- CORTÉS, Joan: "Recuerdos del viejo tiempo. El «Saló dels Evolucionistes»". Destino núm. 1000, Barcelona, 6 d'octubre de 1956, p. 57-59.

- CORTÉS, Joan: "Esculturas de Viladomat en el «Salón Azul» de «Maricel»". La Vanguardia, Barcelona, 20 d'agost de 1960.

- CORTÉS, Joan: Exposició de esculturas de Viladomat. [Presentada per la "Asociación de Propietarios"] en el Salón Azul de Maricel-Sitges del 20 d'agost al 2 de setembre de 1960 (text de presentació del Catàleg d'exposició). Sitges, 1960.

- CORTÉS, Joan: "una exposició de José Viladomat en el «Maricel»". Destino, Barcelona, núm. 1205, 10 de setembre de 1960, p. 52.

- CORTÉS, Joan: "José Viladomat o la antipedantería". Distinción, Barcelona, setembre de 1960, p. 59-61.

- CORTÉS, Joan: "La exposición de escultura del Real Círculo Artístico". La Vanguardia, Barcelona, 31 de desembre de 1967.

- DEL ARCO, Manuel: "Mano a mano. José Viladomat". La Vanguardia, Barcelona, 9 de novembre de 1965.

- DEL ARCO, Manuel: "La última obra de Juan Serra". La Vanguardia, Barcelona, 11 de juliol de 1970.

- DEL ARCO, Manuel: "José Viladomat". Tele/Exprés, Barcelona, 6 d'abril de 1971.

- DEL ARCO, Manuel: "José Viladomat", a Mano a mano. Selección de entrevistas dedicadas a la memoria del autor, Barcelona, Ed. Planeta, 1972, p. 699.

- DEL CASTILLO, Albert: "J. Viladomat, en La Pinacoteca". Diario de Barcelona, Barcelona, 5 d'octubre de 1955, p. 6.

- DONATE, Mercè: "La fidelitat als clàssics", a El Noucentisme, un projecte de modernitat (Catàleg d'exposició). Barcelona, Generalitat de Catalunya-Enciclopèdia catalana, 1994.

- DUASO, Carlos: "Raquel Meller, en bronce". Solidaridad Nacional, Barcelona, 20 de març de 1966.

- DURAN I SANPERE, A.: "La casa de la Ciudad de Barcelona". Barcelona Atracción, núm. 193, any XVII, juliol de 1927.

- ESTEVE, Josep: L'escultor Viladomat i el monestir de Sant Joan". Full parroquial de Sant Joan de les Abadesses, 7 de novembre de 1999.

- FABRE, Jaume: "La República tiene a Azaña en los pies". El Periódico de Catalunya, Barcelona, La cara de los monumentos (3).

- FABRE, Jaume; HUERTAS, Josep M.; BOHIGAS, Pere: "Monuments de Barcelona". L'Avenç, Barcelona, 1984, p. 120-129.

- FABRE, Jaume; HUERTAS, Josep M.: "La democracia ha levantado en Barcelona 72 monumentos". El Periódico de Catalunya, Barcelona, 10 de febrer de 1991, p. 35.

- FERRER, Beto: "Monument a una important personalitat de la indústria catalana". Diari de Barcelona, 15 de desembre de 1991, p. 37.

- FERRER, M. Àngels: "S'està preparant una mostra de l'escultor Viladomat". Ausona, 31 de març de 1989, p. 12.

- FERRER, M. Àngels: "Manlleu homenatjarà l'escultor Viladomat". Ausona, 21 d'abril de 1989, p. 14.

- FERRER, M. Àngels: "Viladomat, un escultor que ha anat fent el seu terranó". Ausona, 28 d'abril de 1989, p. 22.

- FERRER, M. Àngels: "Josep Viladomat en els cent autotrets de Sempronio". Ausona, 7 de gener de 1994, p. 16.

- FOIHL I TORRES, Joaquim: "El Saló de les Arts i els Artistes". Gasetta de les Arts, Barcelona, núm. 69, any IV, 15 de març de 1927, p. 2-3.

- FOIHL I TORRES, Joaquim: "La primera Exposició de l'Associació d'Escultors". Gasetta de les Arts, Barcelona, núm. 74, any IV, 1 de juny de 1927, p. 1-4.

- FOIHL I TORRES, Joaquim: "El concurs de maquetes pel monument a Fortuny, a Reus". Gasetta de les Arts, Barcelona, núm. 77, any IV, 15 de juliol de 1927, p. 4-6.

- FONTBONA, Francesc: "Viladomat i Massanas, Josep", a Gran Enciclopèdia Catalana. Barcelona, Enciclopèdia Catalana S.A., vol. 15, 1980, p. 470.



Plaça de l'Església de Sant Pere (Escaldes-Engordany)

- FONTBONA, Francesc: "Quatre escultors de la generació del 1917" a 4 escultors del 99. Exposició homenatge. Apel·les Fenosa. Josep Granyer. Joan Rebull. Josep Viladomat (Catàleg d'exposició). Barcelona, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Barcelona, 1979, p. 4-7.

- GABANCHO, Patricia: "Els monuments errants". Diari de Barcelona, 12 d'octubre de 1989, p. 28.

- GALCERÁN, Anna: "El monumento a la República será instalado en la plaza de Lluçmajor tras un largo olvido de medio siglo en un almacén". El País, Madrid, 7 de març de 1986, p. 9/27.

- GASCH, Sebastià: "La primera exposició

trimestral d'arts plàstiques". Meridà, núm. 15, Barcelona, 22 d'abril de 1938, p. 4.

- GASCH, Sebastià: "Los Evolucionistas". Diario de Barcelona, Barcelona, 27 de juliol de 1963.

- GICH, Joan: "Un enamorado de la vida". La Vanguardia, Barcelona, 11 de juliol de 1970.

- GIFREDA, Màrius; BENET, Rafael: "Un monument a Fortuny". Gasetta de les Arts, Barcelona, núm. 3, any I, novembre de 1928, p. 18-19.

- GIFREDA, Màrius: "Comentarios de l'Exposició". Mirador, Barcelona, núm. 33, any I, 12 de setembre de 1929, p. 7.

- GIFREDA, Màrius: "Dos ciudadanos opinan". Mirador, Barcelona, núm. 105, any III, 5 de febrer de 1931, p. 5.

- GIFREDA, Màrius: "El monumento a Pi i Maragall". Mirador, Barcelona, núm. 200, any IV, 1 de desembre de 1932, p. 9.

- GIFREDA, Màrius: "Exposició de Primavera. Saló de Montjuïc". Art [Barcelona], núm. 1, vol. III, 1 de juliol de 1936, p. 21 i 34.

- GIRALT-MIRACLE, Daniel: "Exposició d'homenatge a Fenosa, Granyer, Rebull i Viladomat". Avui, 1 d'abril de 1979, p. 26.

- GUAL, Enric F.: "La Sala Parés". Mirador, núm. 246, any V, 19 d'octubre de 1933, p. 7.

- GUAL, Enric F.: "Una República a Cerdanyola". Mirador, Barcelona, núm. 233, any V, 20 de juliol de 1933, p. 7.

- GUAL, Enric F.: "Saló de Montjuïc". Mirador, Barcelona, núm. 283, any VI, 5 de juliol de 1934, p. 7.

- GUAL, Enric F.: "Saló de Montjuïc". Mirador, Barcelona, núm. 284, any VI, 12 de juliol de 1934, p. 7.

- GUAL, Enric F.: "La col·lectiva de la sala Parés". Mirador, Barcelona, núm. 330, any VII, 13 de juny de 1935, p. 7.

- GUAL, Enric F.: "Clausura de temporada a la Sala Parés". Mirador, Barcelona, núm. 383, any VIII, 25 de juny de 1936, p. 7.

- HUERTAS, Josep M.: "La República, en un almacén de la cía". Tele/Exprés, Barcelona, 15 de novembre de 1977, p. 3.

- HUERTAS, Josep M.: "El segundo exilio de «La República»". El Periódico, Barcelona, 17 de juny de 1983, p. 22.

- HUERTAS, Josep M.: "La azarosa vida de una mujer desnuda". El Periódico de Catalunya, Barcelona, 3 de juny de 1989, p. 24.

- HUERTAS, Josep M.: "La República vuelve tras 50 años de exilio". El Periódico de Catalunya, Barcelona, 4 de juliol de 1990, p. 31.

- INFESTA, José Manuel: "José Viladomat", a Un Siglo de escultura catalana. Barcelona, Ediciones Aura, 1975, p. 315-323.

- JULIAN, Imma: "Exposiciones y Concursos en el período 1936-1939 en Barcelona". D'Art, núm. 8 i 9, Barcelona, novembre de 1983, p. 261.

- LAZARO, Albert: "La Cerdanyola cultural en el período 1830-1939". Cerdanyola Cultura, Cerdanyola del Vallès, núm. 11, març-abril de 2001, secció "Parlem de Cultura", p. 2 i 3.

- LLADO, Josep M.: "Tres momentos en la vida de Viladomat: mal escolar, bohemio empedernido y escultor galardonado". Tele/Exprés, Barcelona, 10 de maig de 1966, p. 4.

- LLADO, Josep M.: "El senyor Dalmau". Avui, Barcelona, 30 de juliol de 1989, p. 27.

- MALOPE, V.: "Barcelona recupera la República tras 47 años de olvido". El Periódico de Catalunya, Barcelona, 19 de maig de 1986, p. 17.

- MARAGALL, Juan A.: La Vanguardia, Barcelona, 11 de juliol de 1970.

- MARTÍN, Miquel: "Tributo de Barcelona a Raquel Meller". La Vanguardia, Barcelona, 20 de desembre de 1964.

- MERIL, J.: "L'exposició de Primavera de 1932 encès". Art Barcelona, núm. 8, vol. II, maig de 1935, p. 231.

- MOLISET, Mercè: "Ha mort Viladomat". La Marxa, 9 de juny de 1989.

- MONÉS, Jordi: "Viladomat: El realismo mediterráneo". El Correo Catalán, Barcelona, 26 de febrer de 1981.

- MONTANER, Josep Maria: "El arte en la calle". El País, Madrid, suplement Babelia, 23 de novembre de 1991, p. 38.

- NIN, Pere: "El monumento a la República ja té emplaçament definitiu". Diari de Barcelona, 7 de juliol de 1990, p. 32.

- OLIVAR, Marçal: "Manuel Humbert". Art [Barcelona], núm. 8, maig de 1934, p. 234-237.

- PEDRET MUNTANOLA, J.: "Mensaje de un amigo". La Vanguardia, Barcelona, 11 de juliol de 1970.

- PERMANYER, Lluís: "Una obra vanguardista sostindrà 'La República'". La Vanguardia, Barcelona, 20 de abril de 1989, p. 27.

- PUJOL, Joan: "Raquel Meller estarà en el Paralelo". El Noticiero Universal, Barcelona, 19 de gener de 1966.

- PUJOL, M. Rosa: "Josep Viladomat, una vida dedicada a l'escultura". Manlleu publicació, dossier, 30 de juny de 1989.

- PUJOL, Felix: "Josep Viladomat, Franco, Pau Casals i la Monarquia". La Vanguardia, Barcelona, 5 de març de 1982, p. 16.

- PUJOL, F. d'Assís: "Viladomat, una i altra vegada". Manlleu publicació, 30 de setembre de 1988.

- PUJOL, F. d'Assís: "Viladomat, artista manlleuenc", a Josep Viladomat. Escultures. Manlleu: Museu de Manlleu, 1989.

- PUJOL, F. d'Assís: "Les omisions/omissions a l'exposició d'homenatge a Viladomat". Manlleu publicació, 5 de maig de 1989, p. 12.

- PUJOL, F. d'Assís: "Ve a tomb parlar tothora de Viladomat". Manlleu publicació, 9 de febrer de 1990, p. 7.

- QUERALT, Rosa: "Josep Viladomat i Massanas", a 4 escultors del 99. Exposició homenatge. Apel·les Fenosa. Josep Granyer. Joan Rebull. Josep Viladomat. Del març a l'abril de 1979. [Catàleg d'exposició]. Barcelona, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Barcelona, 1979, p. 20-25/22.

- RAFOLS, J.F.: "L'exposició del Nu organitzada pel Círcul Artístic". BMB, núm. 33, vol. IV, febrer de 1934, p. 59.

- ROGLAN, Joaquim: "El precio de la estatua". La Vanguardia, Barcelona, 23 de desembre de 2000, Vivir en Barcelona, p. 2.

- ROVIRA, J. M., Centenari Raimon Duran i Reynals (1895-1995), Barcelona, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1995, p. 30.

- SANCHEZ, Miquel: "Josep Viladomat, la república i Cerdanyola". El Nou, 5 de juny del 2000, p. 15.

- SANTOS TORROELLA, Rafael: "Cuatro escultores del 99: Fenosa, Granyer, Rebull i Viladomat". Destino, núm. 2165, Barcelona, 5-11 d'abril de 1979, p. 42-43.

- SEMPRONIO (Andreu Avel·li Artís): "Viladomat, en la «Ménagerie»". Diario de Barcelona, 7 de maig de 1954, p. 4.

- SEMPRONIO (Andreu Avel·li Artís): "Una 'puntaire' en Montjuïc". Tele/Exprés, Barcelona, 4 de maig de 1970.

- SEMPRONIO (Andreu Avel·li Artís): "Tres nuevas estatuas". Tele/Exprés, Barcelona, 28 de febrer de 1972, p. 8.

- SEMPRONIO (Andreu Avel·li Artís): "Autorretrato a dos. Josep Viladomat". La Vanguardia, Barcelona, 29 de setembre de 1985, p. 39.

- SEMPRONIO (Andreu Avel·li Artís): "Montserrat Isern, en la 'Syra petita'". La Vanguardia, Barcelona, 9 de juliol de 1986, p. 34.

- SENTIS, Carlos: "Llegaron los menorquines. Las huellas hispanas en Florida y 2".

- SERRAT, Jordi: "Una antológica recull l'art més representatiu de Viladomat". Avui, 20 de març de 2001, p. 43.

- SUBIRACHS, Judit: "Escultura contemporània", a Art de Catalunya. Escultura moderna i contemporània. Barcelona, Edicions Llard, 1998, p. 222.

- SUBIRACHS, Judit: "Joan Rebull. La modernització de l'escultura de tradició autòctona". Serra d'Or, Montserrat, núm. 469, gener de 1999, p. 44-50.

- TARIN-IGLESIAS, José: "El olvidado señor Viladomat". El Noticiero Universal, Barcelona, 6 d'abril de 1978.

- VENTALLÓ, Joaquim: "Nuestros jóvenes octogenarios del 79". La Vanguardia, 31 de desembre de 1978, p. 1-3.

- VENTALLÓ, Joaquim: "El Pau Casals, de Viladomat, ha d'anar als Jardins de Gràcia". El Correo Catalán, Barcelona, 29 de juny de 1982, p. 32.

- "Viladomat Massanas, Josep" a J.F. Rafols Diccionario biográfico de artistas de Cataluña. Barcelona, Editorial Millà, vol. III, 1954, p. 245-246.

- "Viladomat Massanas (José)" a Enciclopedia Universal Ilustrada Europeo-Americana. Madrid, Espasa-Calpe S. A., vol. LXVIII, 1988, p. 1200-1201.

- "Viladomat i Massanas, Josep" a Diccionari biogràfic Albertí. Barcelona, Albertí Editor, vol. IV, V, 1970, p. 462.

- VILA-SANJUAN, Sergio: "La colla", vista por un superviviente". La Vanguardia, 28 de marzo de 1994, p. 29.

- VIVANCO, Felip: "Homenajes controvertidos". La Vanguardia, Barcelona, suplement Vivir en Barcelona, 17 de gener de 1999, p. 1-3.

- Redacció: "La Tórtola Valencia, ballarina noucentista". Picarol, Barcelona, núm. 1, 10 de febrer de 1912.

- Redacció: "Tórtola Valencia". El Noticiero Universal, Barcelona, 19 de setembre de 1917.

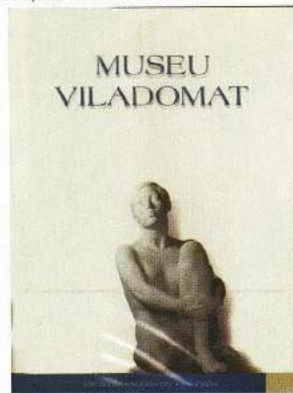
- Redacció: "La primera exposició organitzada per la nova l'Associació d'Escultors". Barcelona, D'Ac i D'Alà, núm. 114, vol. XVI, juny de 1927.

- Redacció: "Els Viladomat ja tenen un parc amb el seu nom a Manlleu". Manlleu publicació, 10 de setembre de 1993.

- Redacció: "El Beso de Viladomat - Le Baiser de Viladomat". Casa Andorra Internacional, París, núm. 2, spring-summer 2000, p. 15-20.

- Redacció: "L'exposició de Viladomat arriba a Granelers". Tot Cerdanyola, Cerdanyola del Vallès, núm. 715, juliol de 2001.

- Redacció: "El monument de Sant Francesc a Montserrat". Gasetta de les Arts, Barcelona, núm. 66, any IV, 1 de febrer de 1927.





Parella d'eugues
1948



La puntaire
1972



Jugador de futbol
1966



Sant Jordi aixafant els
feixistes 1945



Jaumet picant la dalla
1945



Josep Samitier
1976



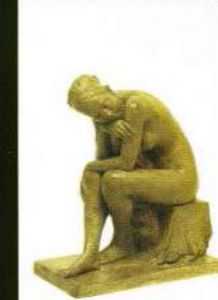
Jove milicià
1938



Èxtasi
1966



Nu femení jacent
saludant 1934



Nu femení sedent



Travessa del Coll
d'Ares 1939



República
1932



Joquei a cavall
1944



Noia pentinant-se
1948



Font del centenari (sud)
1954



Noia asseguda
1948



Homenatge a Miquel
Àngel 1965



Font del centenari
1954



Parella d'eugues 1945



Dallaire
1945



Pau Casals
1939



Príncep Benlloch
1967



Senglar
1951



Font del centenari
(oest) 1954



Tritó
1960



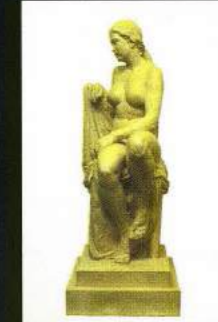
Judit



Pare Pere Camps
1973



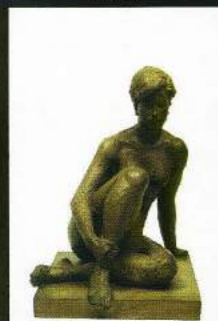
Trofeu



Nu femení
1973



Simao de Veiga
1929



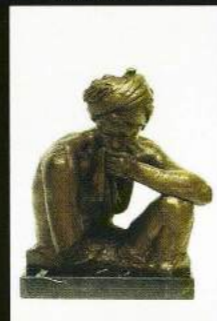
Nu femení
1967



Font del centenari
1954



Marià Fortuny
1927



Font del centenari (est)
1954



Esquiador Francesc
Viladomat 1955



L'Avi del Barça



Ramaders amb parella
de bous 1940



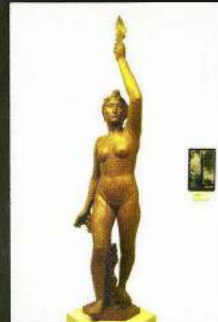
Sortint del bany
1932



Mediterrània



República
1932



República
1932



Font del centenari
(nord) 1954



Sant Francesc
1927



La Puntaire
1972



Cacera del senglar



Vaca
1940



La pietat
1961



Nu en repòs



Nu pesarós
1963



Nu femení
1934

- Redacció: "El monument de Sant Francesc a Montserrat". Gaseto de les Arts, Barcelona, núm. 68, 1 de març de 1927, p.4-5.

- Redacció: "L'estàtua de Sant Francesc a Montserrat". Gaseto de les Arts, Barcelona, núm. 77, any IV, 15 de juliol de 1927, p.1.

- Redacció: "L'escultor Viladomat treballa actualment en un monument al bisbe Aguilà, el qual serà erigit a Manlleu, vila natal del bisbe i de l'escultor". La Nova Revista, núm. 19, vol. V, juliol de 1928, p.288.

- Redacció: Exposició homenatge a Viladomat a Manlleu. Monument al bisbe Aguilà. La Veu, Pàgina artística, 8 de setembre de 1928, p.6.

- Redacció: L'Exposició de la Sala Parés. Mirador, núm. 8, any I, 21 de març de 1929, p.7.

- Redacció: "Anuari dels Amics de l'Art Líturgic (Barcelona, 1929-1930)", p.26. [Reproducció del St. Jordi en execució per a la Parròquia de Mataró].

- Redacció: "Láminas, textos, dibujos y exposiciones". Barcelona Atracción, núm. 243, any XXI, setembre de 1931, p.237 i 270.

- Redacció: La Publicitat, 7 de setembre de 1932, p.3.

- Redacció: La Veu de Catalunya, 23 de novembre de 1932.

- Redacció: "L'estàtua de la República". Mirador, Barcelona, núm. 199, any IV, 24 de novembre de 1932, p.7.

- "L'obra constructiva de l'Ajuntament. El monument a Pi i Maragall". Gaseto Municipal de Barcelona, any XIX, núm. 48, Barcelona, 5 de desembre 1932, p. 1101-1111.

- Redacció: La Publicitat, 8 de gener de 1933, p.4.

- Redacció: La Publicitat, 14 de gener de 1933, p.5.

- Redacció: "Para el monumento a Pi i Maragall". Barcelona Atracción, núm. 260, any XXIII, febrer de 1933, p. 56.

- Redacció: La Publicitat, 14 de gener de 1933, p.5.

- "El monument a Pi i Maragall". La Publicitat, 13 de setembre de 1934, p.10.

- Redacció: "Retrats d'artistes". Art [Barcelona], núm. 1, octubre de 1934.

- Redacció: Exposició de Primavera 1935. Saló de Montjuich. Art [Barcelona], núm. 9, vol. II, juny de 1935, p.264.

- Redacció: L'exposició de la sala Parés o saló Montjuich. Mirador, núm. 332, any VII, 27 de juny de 1935, p.7.

- Redacció: "Láminas, textos, dibujos y exposiciones". Barcelona Atracción, núm. 290, any XXV, agost de 1935, p.237.

- Redacció: Premi Campeny, Mirador, núm. 386, any VIII, 16 de juliol de 1936, p.7.

- Redacció: "Un obsequio al presidente de Méjico". La Vanguardia, Barcelona, 10 de juny de 1937.

- Redacció: "Láminas, textos, dibujos y exposiciones". Barcelona Atracción, núm. 313, any XXVIII, desembre de 1946, p.137-141.

- Redacció: "Una obra de José Viladomat, en la Sala Gaspar". Diario de Barcelona, 19 de juny de 1954, p.6.

- Redacció: "La Pinacoteca". Destino, núm. 948, 8 d'octubre de 1955, p.30.

- Redacció: "Ofrenda de una imagen de San Benardo al santuario de Núria". La Vanguardia, Barcelona, 9 de maig de 1956.

- Redacció: (Monument a la pilota de futbol, encarregat per Di Stefano). Diario de Barcelona, 14 de febrer de 1959.

- Redacció: "Sitges. Esculturas de Viladomat en el «Salón Azul» de «Maricel»". La Vanguardia, Barcelona, 20 d'agost de 1960.

- Redacció: (Inauguració del bust de l'il·lustre historiador Fernando Valls i Taberner, antic director de l'Arxiv de la Corona d'Aragó, obra de Viladomat). Diario de Barcelona, 10 de novembre de 1963.

- Redacció: "La estatua que Barcelona dedicarà a Raquel Meller". El Noticiero Universal, Barcelona, 18 de març de 1966, p.1.

- Redacció: "Josep Viladomat, Àngel Marsà. Figuratius i abstractos frente a frente". El Correo Catalán, Barcelona, març de 1968.

- Redacció: "Un joven poeta catalán enfermo de escalofríos". El Periódico de Catalunya, Barcelona, 26 de novembre de 1970.

- Redacció: "Los personajes son de carne y hueso. José Viladomat". Tele/Expres, Barcelona, 6 d'abril de 1971. [entrevista amb Josep Viladomat].

- Redacció: Poesia de Mossèn Cinto Verdaguer a la escultura de "La Puntaire". Boletín Informativo de Transportes de Barcelona, núm. 113, agost de 1976, portada i p.10.

- Redacció: "Barcelona dedicarà una plaza a José Viladomat. El escultor Viladomat hace una estatua de bronce". Dicen ..., primer diario deportivo de la tarde. Barcelona, núm. 3628, 8 d'octubre de 1976.

- Redacció: "Mèxic encarrega monument a Josep Viladomat". El Nou, núm. 105, 29 de febrer de 1980, p.33.

- Redacció: "La viuda de Casals inaugurarà el monumento dedicado al 'mestre'". El Periódico de Catalunya, 7 de juny de 1982, p.15.

- "Josep Viladomat Massanas (Manlleu, Osona, 1899)", a Art contra la guerra. Entorn del Pavelló Espanyol a l'Exposició Internacional de París de 1937 (Catàleg d'exposició). Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1986, p. 214-215.

- Redacció: "La 'República' regresa a la calle tras 47 años de olvido". El Periódico de Catalunya, Barcelona, 15 d'abril de 1986.

- Redacció: "De Josep Viladomat (I)". Manlleu publicació, 1 de novembre de 1986, p.3.

- Redacció: "El mestre Viladomat i la sardana". Nostra Dama, Manlleu, Butlletí de l'Agrupació Sardanista Manlleuenc, segona època, abril del 1987, núm. 27.

- Redacció: "Finalitzada la restauració del monument a Pau Casals". Diari de Barcelona, 5 de juliol de 1987, p.4.

- Redacció: "Quan les escultures es fan la permanent". Diari de Barcelona, 19 de març de 1989, p.20.

- Redacció: "Aquest diumenge s'inaugura l'exposició Josep Viladomat-Escultures". Manlleu publicació, 21 d'abril de 1989, p.10.

- Redacció: "Fou inaugurada l'exposició de Josep Viladomat al museu". Manlleu publicació, 28 d'abril de 1989, p.9.

- Redacció: "Muere el escultor de la República y Franco". El Periódico de Catalunya, Barcelona, 3 de juny de 1989, p.24.

- Redacció: "L'escultor Josep Viladomat mor als 90 anys a Andorra". Avui, 3 de juny de 1989.

- Redacció: "L'escultor Josep Viladomat ja és a ser enterrat ahir a les Escaldes". Diari de Barcelona, 4 de juny de 1989, p.24.

- Redacció: "Va morir l'escultor Josep Viladomat". Manlleu publicació, 9 de juny de 1989, p.7.

- Redacció: "Grup escultori de Viladomat en un segell de correus". Manlleu publicació, 9 de juny de 1989, p.9.

- Redacció: "Ha mort l'escultor manlleuenc Viladomat". AUSA, 9 de juny de 1989, p.1.

- Redacció: "L'escultura de Viladomat ja és a la sala de plens". Manlleu publicació, 7 de desembre de 1989.

- Redacció: "El monumento a la República, instalado al fin en la plaza de Lluçmajor, en Barcelona". El País, 7 de juliol de 1990.

- Redacció: "Maragall inaugurarà 'La República' el sábado 14 de julio en Nou Barris". El Periódico de Catalunya, Barcelona, 7 de juliol de 1990, p.26.

- Redacció: "Barcelona vuelve a tener su momento a La República". El Periódico de Catalunya, Barcelona, 15 de juliol de 1990, p.27.

- Redacció: "Una dona, de Josep Viladomat". Diari de Barcelona, 21 de juliol de 1991, La Casa de la Ciutat. Un itinerari, Ajuntament de Barcelona, 1991, p.31-34.

- Redacció: "Raquel Meller, del Paral·lel al món cantant cuplets". Diari de Barcelona, 3 de novembre de 1991, p.36.

- Redacció: "Josep Viladomat i la seva al·legoria de la República". Diari de Barcelona, 3 de maig de 1992, p.39.



Josep, Emilia i Francesc de festa



Josep amb la filla Maria Rosa



Josep i Quico al Xaletrefugi d'Envalira



Josep, Maria Rosa, Emilia i Francesc a la porta de casa quan Quico marxava a Oslo als Jocs Olímpics el 1952



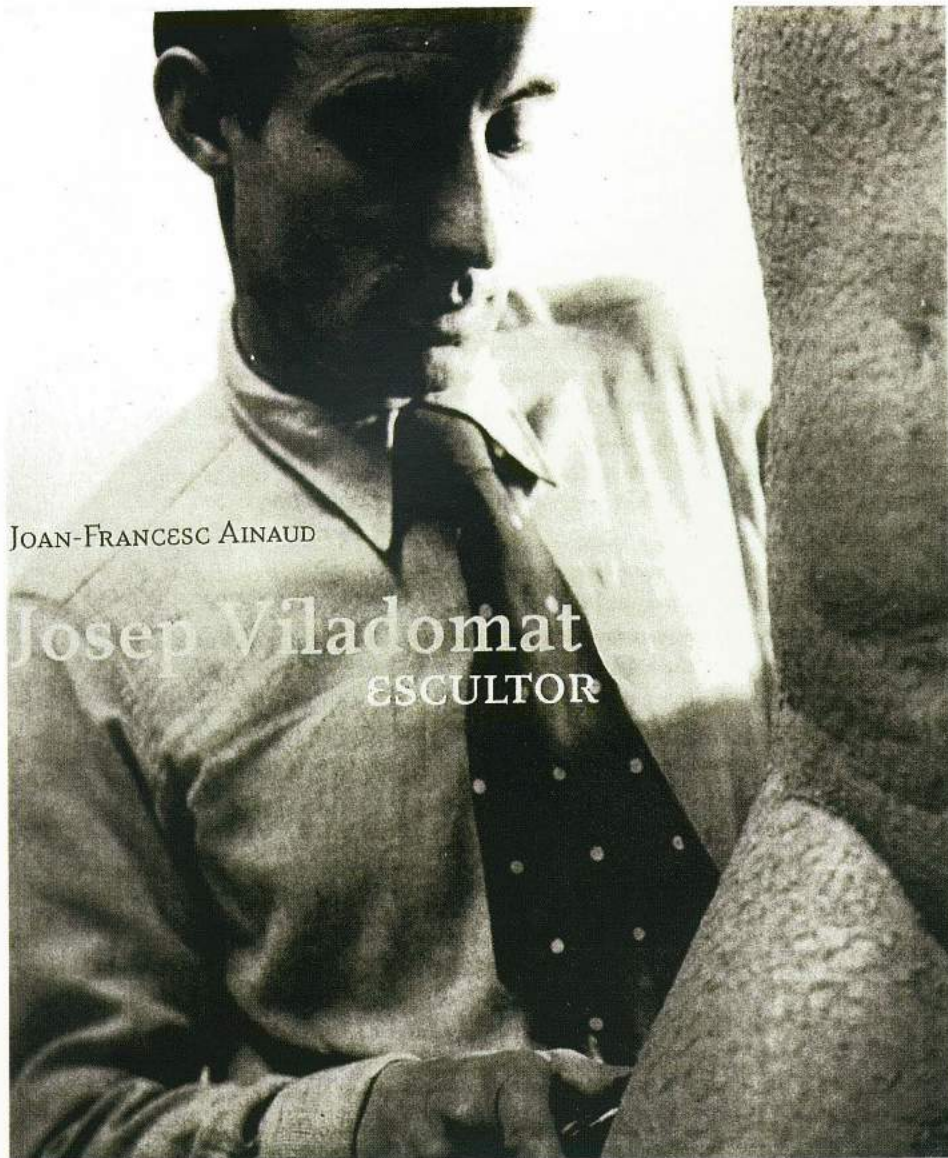
Josep Viladomat assegut en una pedra i al fons les primeres cues per el telesquí Coll Blanc al Pas de la Casa l'hivern del 1957



Josep jugant amb els nets



Una filla de Josep amb una escultura creada pel seu pare



JOAN-FRANCESSC AINAUD

Josep Viladomat
ESCULTOR



La família Viladomat Massanas abans del naixement de Josep a Manlleu



El matrimoni Josep i Emilia amb les seves filles, 1952



Josep Viladomat acompanyant el seu fill Francesc als 12 anys esquiant al prat de l'Hotel Coma a Ordino, 1942



Carregant els esquís d'en Quico al cotxe per anar als Jocs Olímpics d'Oslo, 1952



Dinant amb l'àngel



Quico Viladomat preparant les pistes a l'estiu, 1956



Josep Viladomat amb les filles



El Pas de la Casa amb el gos santbernat Tòfol



Josep Viladomat amb els nets Joan i Cristina esquiant al Pas de la Casa

Diccionari Enciclopèdic d'Andorra 2006

Àlvar Valls i Oliva

Josep Viladomat i Massanas
(Manlleu, Osona, 1899 - Andorra la Vella, 1989)

Escultor, membre fundador del grup Els Evolucionistes, conreà un estil mediterrani i realista amb formes suaus.

Entre les seves obres destaquen el Sant Francesc d'Assís de Montserrat; el monument a Fortuny, a Reus, i el monument a Raquel Meller, al Paral·lel de Barcelona.

Després de la Guerra Civil espanyola es traslladà a França i poc més tard a Andorra, on va arribar el 1941.

Té diverses escultures a la via pública, entre les quals la inspirada en el ball del contrapàs (1966), commemorativa del centenari de la Nova Reforma i entesa com un pas endavant, a la plaça exterior de la Casa de la Vall, i el monument al bisbe Joan Benlloch, a l'exterior de l'església parroquial de Sant Esteve d'Andorra la Vella.

Té un carrer dedicat a Escaldes-Engordany i, a la mateixa ciutat hi ha el Museu Viladomat, que aplega les obres que l'artista conservava a Andorra.

Gran Enciclopèdia Catalana 1980, Volum XV

Francesc Fontbona i de Vallescar

Josep Viladomat i Massanas
Manlleu, Osona 1899

Escultor. Fou aprenent amb R. Atché i amb Borrell i Nicolau.

Fou membre fundador del grup Els Evolucionistes (1917).

La seva revelació pública fou una Maternitat, presentada a l'Exposició d'Art de Barcelona del 1923.

Viatjà per Itàlia i a París (1924).

Exposà individualment a Barcelona (Sala Parés) el 1929.

És autor del Sant Francesc d'Assís de Montserrat i del monument a Fortuny a Reus, així com d'una de les escultures de la plaça de Catalunya de Barcelona (1929) i de la desapareguda al·legoria de la República (1936) al

monument barceloní a Pi i Margall. Guanyà el premi Campeny d'escultura (1936) i el de l'Exposició Trimestral de Belles Arts, organitzada pel Ministeri d'Instrucció pública el 1938 a Barcelona.

Participà en la decoració de les conselleries de cultura i de finances de la Generalitat (1936-1937).

Refugiat a Andorra, en tornar féu les figures de la font de la Rambla de Tarragona (1952), diversos passos de Setmana Santa, el monument a Raquel Meller (1966) al Paral·lel barceloní i el monument al P. Pere Camps a Saint Augustine, Florida (1975).

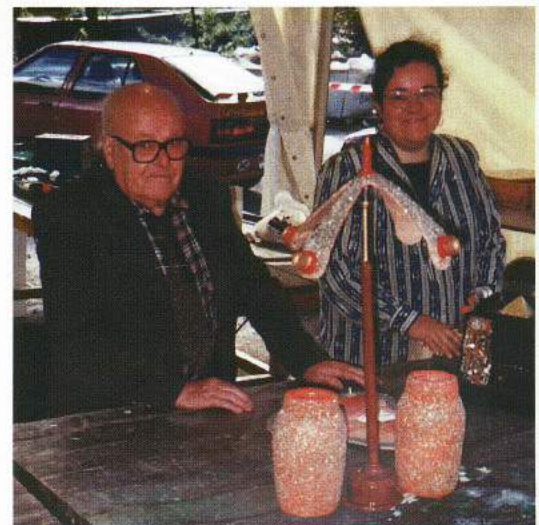
Al marge del mediterranisme propi dels escultors de la seva generació a Catalunya, ha conreat un estil realista, que, malgrat que ha passat per etapes d'influència donatelliana, s'ha concretat més aviat en realitzacions d'un cert anecdotisme virtuosístic modernitzat.

En memòria de Jaume Puig i Duró, un pioner en l'àmbit de l'art

Àngels Mach i Buch, presidenta de la Societat Andorrana de Ciències

En Jaume Puig havia nascut a Escaldes l'any 1914, quan Andorra encara era terra de pastures i bestiar. Va anar a Besiers i a Montpeller a aprendre pintura, però el començament de la segona guerra mundial, l'any 1939, el va fer retornar a Andorra, on es va establir com a empresari de decoració i comerciant. El 1964 va inaugurar la primera galeria d'art al país a l'avinguda Carlemany. I tot recorrent els camins amb el seu cavallet per cercar els millors racons per plasmar-los a les seves teles, va acompanyar els pintors de renom que feien estada a les valls, per tal de compartir i millorar. Entre 1970 i 1980 va dedicar-se intensament a la producció d'obres de pintura i exposicions, i a partir dels anys 90 va començar a investigar noves formes artístiques, mòbils giratoris i formes en equilibri subjectes

per un sol punt. Com a fotògraf va immortalitzar el Pessebre Vivent d'Engordany, creat per l'Esteve Albert, i paisatges de muntanya. Fou membre fundador i president del Grup d'Escacs Valls d'Andorra, també va ser esquiador i caramellaire. A més va participar activament al Brossart, el recordo especialment l'any 2001 en plena feina amb els mòbils, a l'aparcament d'Escaldes, envoltat de joves i infants, tots gaudint de l'excitació d'aquell moment creatiu. Per la seva trajectòria en els diversos camps de la cultura i de l'art es va fer mereixedor del premi Agora Cultural del Principat d'Andorra l'any 2004 (n'havia realitzat la litografia de Sant Jordi l'any 2000), i també per haver estat un artista compromès amb totes les facetes artístiques i de recerca en aquest àmbit.



Jaume Puig amb la seva filla M. Àngels al Brossart 2001 a Escaldes-Engordany

“Durant mig segle la fotografia fou la forma d'art dels sense talent” - Gore Vidal (escriptor)

per Josep M. Ubach i Bernada

És incontestable constatar com la fotografia s'ha reafirmat en els nostres dies com el mitjà d'expressió que gaudeix de múltiples formes, ja sigui en l'àmbit familiar en forma de record, en la premsa, la moda, la il·lustració, la ciència o l'art. Per aquest motiu, cal dedicar-hi una atenció especial, ja que si la fotografia gaudeix ja fa molts anys de molts llenguatges, hauríem d'arribar a la conclusió que el fotògraf és un autor. En els nostres dies la vella expressió que la fotografia és una simple reproducció de la natura ja ha quedat fora de context; avui es parla de fotografia com un llenguatge estructurat en les formes i el seu significat, ja sigui com una obra d'art, un document d'actualitat, o un record familiar.

Això em porta a pensar que en l'actualitat són pocs els que recorden un fet primordial que es produí en els seus inicis, quan els reportatges d'Alexander Gardner i Timothy O'Sullivan dels camps de batalla d'Antietam i Gettysburg en els anys 1862 i 1863, considerats pels historiadors com el combat més gran de la Guerra Civil dels Estats Units; o els retrats de Julia Margaret Cameron fets a l'illa de Wright l'any 1867, carregats de romanticisme i delicadesa, confrontaren dues maneres de copsar la realitat humana. La primera un cruel testimoni de l'estupidesa de la guerra i la segona, la fragilitat de l'ésser humà posant en rellevància la poesia que en desprèn. Possiblement fou el primer manifest de la versatilitat de la fotografia, així com la seva capacitat de fer trontollar vells conceptes.

Aquells anys, a Andorra, tothom s'atragava a mantenir una economia de subsistència. Autoritats i ciutadans, lluny de qualsevol corrent artístic relacionat amb la pintura o la fotografia, contemplaven sovint sorpresos com alguns aventurers d'Espanya o França arribaven a Andorra amb aparells fotogràfics per copsar l'autenticitat i la sinceritat de la gent i el paisatge. Altres com Claverol, Labouche Freres, Monmarché, Plandolit i Portella centraren el seu esforç en la comercialització de cartes postals i deixaren un llegat testimonial molt interessant per a la història d'Andorra. El documentalisme, el pictorialisme, el naturisme i les excursions científiques foren els principals arguments dels quals ens queda constància. Fou com una aventura particular i privada d'uns pocs, lluny de reptes artístics, que en molts llocs del món començaven a construir un nou diàleg amb l'art.

No obstant això, per arribar a construir aquest nou camí s'ha hagut de recórrer a molts actes d'heroïtat. Tot fent una ràpida memòria penso que tot s'inicià més o menys l'any 1899, en què Peter Henry Emerson publicà Fotografia naturalista per a estudiants d'art, on deia que la fotografia era un art independent de la pintura (anys després es retractà), però el 1887 concedí un premi d'un concurs fotogràfic a un jove desconegut anomenat Alfred Stieglitz, un fotògraf nord-americà que aquells anys practicava les teories d'Emerson. Anys més tard, el 1902, Stieglitz va crear l'anomenada Photo-Secession, que va adoptar la fotografia com un art independent. En aquest grup també s'hi inclogueren Gertrude Käsebier, Edward Steichen i Clarence H. White, entre d'altres, que es van endinsar en una de les aventures més importants en el desenvolupament del llenguatge fotogràfic: l'aparició, el 1903, de la prestigiosa revista Camera Work va donar a conèixer les avantguardes dels moviments europeus i nord-americans. Així mateix, vers l'any 1919, Walter Gropius inaugurà l'escola

Bauhaus a Weimar, on inicialment la fotografia es relacionà amb l'arquitectura. En l'àmbit fotogràfic, s'hi incorporaren Rodtchenko, Kertesz, Man Ray i Otto Steineert, entre d'altres, tots orientats cap a la descoberta de noves maneres d'expressió. El 1921 Man Ray presenta els seus primers Rayogrammes. El 1926 Atget publica a La Revolution Surrealiste. El 1932 té lloc la creació del grup F/64 a San Francisco. El 1936, Mort du milicien espagnol, de Robert Capa, etc. També vers els anys cinquanta aparegué a Alemanya l'anomenada Subjektive Fotografie, on s'aconseguí que l'originalitat de la fotografia es deslliurés de la seva vinculació amb la pintura.

Així, les bases principals estaven configurades i s'encetà encara un nou camí sense retorn, sense oblidar els anys 1960-1970, en què es passà de l'art objectual a l'art del concepte i es van obrir encara més noves i arriscades vies.

Fou també vers els anys 60 que la fotografia i el cinema s'estructuraren com a entitats culturals i dinamitzadores de la imatge. Es va fundar de l'Associació Fotogràfica i de Cinema Amateur amb Xavier Llovera, Cándid Riba i Casimir Arajol com a presidents, que aglutinava alguns dels fotògrafs dels considerats ja històrics com Valentí Claverol, Josep Alsina, Fèlix Peig, Bartomeu Rebés; a més d'altres encara actius com Joan Burgués Martisella, actual vicepresident de la Federació Internacional de l'Art Fotogràfic. Malgrat tot, si els anys 60-70 arreu es contemplava l'arribada de l'art conceptual, a Andorra encara es realitzaven concursos fotogràfics en el retrat i els paisatges constituïen el leitmotiv de la majoria dels concursants.

Ha estat una idea excepcional constituir aquest recull de fotògrafs andorrans que en aquest principi de segle configuren un nombrós col·lectiu en quantitat i qualitat. Aquest fet constitueix un repte de futur tot constituint un inventari que ens fa més propers a l'escenari internacional, a diferència dels nostres antecessors immersos al fons d'unes valls comunicades o mal comunicades respecte de la resta del món.

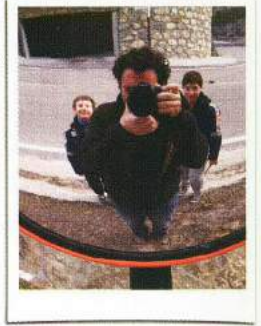
“Tots els talents són invisibles per a qui manca de talent”

Arthur Schopenhauer



Autoretrat amb el seu fill Nil

Toni Sasplugas i Teixidó



Autoretratats



Jordi Pasques i Canut

Oliana, 1964

Autoretrat de sol matiner, als pendissos del Cantó. Llenques de roca, terres rogenques i pins llisquen pels fenès amb passos antics.

La carlina de Jordanera -raconada d'Alinyà- és el sol encès on aterra la papallona sense fer soroll. L'home, crescut, volia arribar a Mart el 2025; ella arriba a les estrelles amb motxilla de colors.

A les aigües fredes de l'Oriège, a Orlu, hi viuen dues balenes que parlen amb avellaners i verns mentre les seves cabotes són la creixença del torrental d'aigua. Des del balcó de la càmera, paraigües mil de xinesos mil. Vora el Segre, aigües amunt de Camarasa, els bolets es manifesten, sota la pluja, amb un banderí verd.

Sabatots que t'escapes a gambades, capdanser, per l'aigua del riu de Valldarques quan raja l'estiu. Sabatots que portes amb aquesta finor i elegància. Et lleigeix, escriu, escriu.

La girafa engabiada vol fer ballar els pins esmotxats. Hi veu altres girafes i els presenta orelles, nàpia, banyes i crinera i cops de coll. La girafa és sola i com arlequí descolorit, els seus ulls grossos i bonics, ara són llàgrimes fosques.

A mig camí de Bàixols a Isona, les zebres de Faidella, dues de grans i la xica al darrere, passen de nit per la carretera. Pas a pas, efecte lineal, blanc i negre, l'artista neorural que s'allibera de ciutat pels cingles de Carrànima i a les comalades del Rialb. Els llumets de les baranes fan la piu-piu metàl·lica.



Autoretrat



Teresa Colom i Pich

Primera reflexió

Lluny de les arrels dels xiprers
viure no és la pregunta.
M'he vist d'aigua i el matí l'he vist de sorra.
Massa cops m'ha calgut una resposta
com per creure que podia entrevistar la vida.
De la realitat, n'he trobat succedanis,
veritats tan fràgils que les he pogut entendre;
fràgils com jo.

(De "Elegies del final conegut" Abadia Editors, 2005)

En un quadre de Gustav Klimt

Despulla'm,
dibuixa les meves formes de dona.
Embolica'm,
amaga'm amb robes de colors,
amb daurats generosos.
Fes de mi el millor paisatge.
Deixa'm fer-te creure que dormo
perquè em puguis despertar.
A mi, que sóc de veritat,
rodeja'm de somnis,
vesteix-me amb els meus cabells,
amb lluentons de passió estètica i descarada.
Envernissa'm de desig,
sent la meva pell només mirant-me.
Mira'm,
que em deixo;
com en un quadre de Gustav Klimt.

(De "La temperatura d'uns llavis" Edicions del Diari d'Andorra 2002)

De vegades

De vegades dius que no m'entens.
Te'n recordes del gelat de pebre blanc del
tailandès?
Fred i calent, delicat i salvatge.

(De "La temperatura d'uns llavis" Edicions del Diari d'Andorra 2002)

T'esperaré

Digue'm una sola vegada que t'espero
i em desfaré de la raó si crec que cal estar boja
per esperar-te.

T'esperaré com si fos la meva feina,
com si en un concurs de paciència hagués guanyat
temps.

Què puc perdre si t'espero?,
estones?

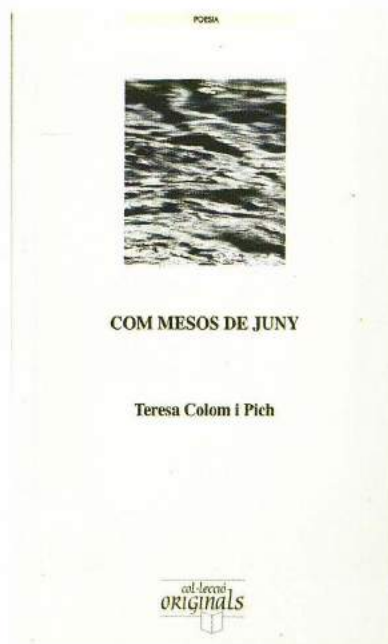
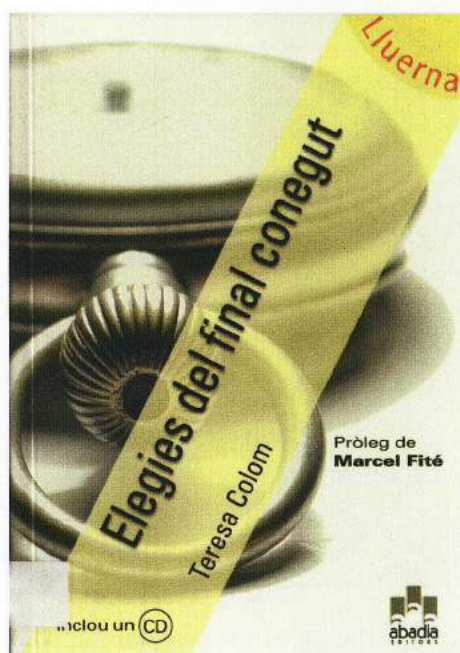
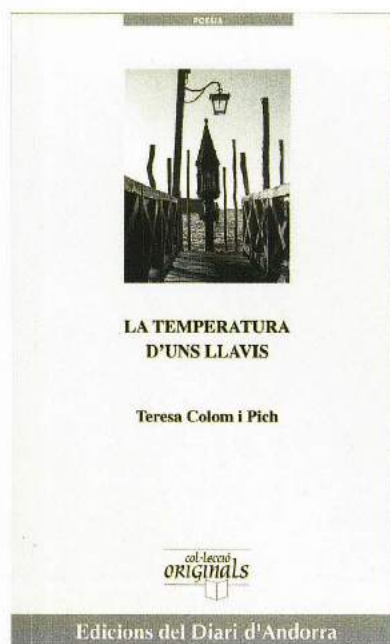
Jo només guardo les estones que els poetes
envegen saber descriure,
i tu ets molts dies per mi!

Llavis, els teus, pels quals deixaria sempre posat
el contestador,

pels quals entenc el perquè del rosa dels llavis.

Digue'm una sola vegada que t'espero
i quan hagin passat masses nits
deixaré de comptar les nits.

(De "La temperatura d'uns llavis" Edicions del Diari d'Andorra 2002)



Antologia de gravats i cartells 1957-2007

Antoni Ubach i Mortés

Presentar el llibre-catàleg de l'exposició antologia de gravats i cartells del Sergi Mas és per a mi un honor per l'afecte i el respecte que tenia a l'amistat entre el Sr. Bartumeu Rebès i el Sergi Mas. Permeteu-me que tingui en aquest moment un record especial del tercer personatge del conte, que era el Sr. Riera, el savi corrector de català de l'Editorial Casal i Vall i de l'Editorial Andorra.

Estic realment molt satisfet que els nous responsables de l'Editorial Andorra, el Xavier, La Fina i el Lluís hagin fet perenne aquesta amistat publicant primer El moble a Andorra d'en Sergi Mas, després Les Valls desitjades i ara el llibre que presentem avui.

Abans de donar la meua opinió sobre els gravats i cartells d'en Sergi Mas, voldria explicar les quatre tècniques que utilitza per fer-los.

El que anomenem gravat modern comença a finals del segle XIX. El Fine Art Society de Londres encomana una sèrie d'aiguaforts (dotze vistes de Venècia) al pintor Whistler (James Mc Neill). Aquests aiguaforts s'exposaran al 1880 sense cap èxit, però en efecte constitueixen la revolució en el món del gravat. Per primera vegada des del segle XV s'abandona el treball tradicional del traç continu i s'utilitzen, a la manera dels impressionistes, els ratllats que suggereixen les formes i fan les ombres. Després d'aquesta experiència, Whistler utilitza la tècnica de la punta seca i de la litografia.

Aquest inici anglès fa néixer la generació del 1890 que, promociionada per l'editor Ambroise Vollard, reuneix Vuillard, Denis, Roussel, Bonnard, Carrière, Forain, Degas, Renoir i Cézanne. Ambroise Vollard edita dos àlbums de gravats originals, el primer amb un tiratge de cent exemplars amb vint-i-nou gravats en color de Cézanne, Lautrec, Redon, Denis, Bonnard, Vuillard i Sisley; el segon (1897) de trenta dos gravats en negre de Whistler, Besnard, Carrière, Redon, Munch i Puvis de Chavannes.

És en aquest moment que neixen també els cartells. El primer cartell d'un pintor és el France-Champagne de Bonnard, el 1889.

Hem de lligar totes aquestes tendències amb els moviments Nabis i l'Art Nouveau. En aquells moments, es produeix una fusió entre els artistes pintors i els artistes decoradors.

El gravat sobre fusta o xilografia també es renova gràcies a la impulsió de Gauguin, que fa els primers gravats sobre fusta a Tahiti, entre el 1892 i 1893, i de Pissaro, que amb l'ajuda de Lepère fomenten el nou gravat sobre fusta més primitiu i més naíf. És aquí que farà la transició cap a l'obra gravada d'en Sergi Mas, que utilitza quatre d'aquestes les tècniques:

- La xilografia o gravat sobre fusta, amb una menció especial en la fusta de boix, és tradicional de l'escola de Barcelona. El boix és la fusta més dura, és difícil de treballar però com que és dura, la impressió permet d'obtenir unes tonalitats especials.

- La litografia, com el seu nom indica, és el gravat amb una pedra especial, però s'ha abandonat per unes plaques de zinc que es graven amb un llapis especial.

- El linòleum és el suport dels pobres, però Picasso el va utilitzar molt. S'ha de tenir en compte que fins i tot als anys 30, quan ja era famós i ric, encara l'utilitzava.

Un dels gravats més importants de Picasso Le repas frugal (1904) fou fet sobre una placa de zinc de recuperació, en el qual es pot veure encara un paisatge en un fons.

- La punta seca: aquesta tècnica, poc utilitzada pel Sergi, hauria de tenir en el futur immediat molta més presència en la seva obra gràfica, perquè és la tècnica que correspon millor als artistes que són excel·lents dibuixants, com és el cas del Sergi.

L'obra que podem veure en l'exposició del Col·legi d'arquitectes no s'ha de llegir únicament en l'aspecte formal o tècnic que acabem de resumir, sinó sobretot en els aspectes del contingut, del missatge que el Sergi ha volgut transmetre'ns.

Com he explicat en el petit article sobre l'isard volador, que podreu llegir en el llibre catàleg que es presenta aquest vespre, cada un dels gravats o cartells poden ser analitzats de la mateixa manera, perquè cadascun té un missatge simple i complex, tal com és la societat andorrana.

Simple perquè la nostra societat original era simple i els grafitis de l'Edat del bronze, del Roc de les Bruixes, del Pui de la Massana i de Sornàs són encara perfectament llegibles, malgrat la seva esquematització complexa. Perquè la nostra societat és complexa i introvertida, perquè ens costa expressar els nostres sentiments. El Sergi Mas fa més de 50 anys que analitza i transmet a través de la seva obra gravada i els seus cartells els fonaments i la complexitat de la societat andorrana.

Molt sovint Sergi Mas em fa pensar a Sant Antoni (el nostre), que anacoreta en el desert va inventar la televisió i la nostra societat de la comunicació projectant pel·lícules. Sur son écran de mes nuits blanches com diria Claude Nougaro.

Quan vaig veure el dia de la inauguració de l'exposició del Col·legi d'arquitectes, em vaig sentir com el Sant Antoni en el desert i em vaig projectar la pel·lícula de l'Andorra del Sergi Mas, hi vaig trobar totes les forces i totes les febleses.

Les forces són la importància de la cultura del nostre país, absolutament desconeguda per la majoria dels nostres conciutadans, perquè no té vectors d'explicitació fàcils. És difícil d'emocionar-se davant dels grafitis del Roc de les Bruixes, però també resulta difícil llegir correctament els missatges del Sergi Mas en els seus gravats o cartells.

Us demano de no passar per davant l'obra d'en Sergi Mas, indicant únicament que és maca o no. Insistiu i hi trobareu moltes més coses sobre ell mateix, però també sobre el nostre país.

El missatge del Sergi Mas és un missatge d'esperança, perquè està basat sobre les qualitats superiors dels nostre país, l'austeritat, la modestia, el respecte per l'altre i el respecte per l'entorn natural.

Es per això que desitjo que tots vosaltres torneu a veure l'exposició, perquè hi trobeu tot el que ens ofereix tant sincerament el Sergi Mas.

Andorra la Vella, 12 de març de 2008



"Antologia de gravats i cartells 1957-2007, de Sergi Mas"

2009, l'any de l'astronomia i de la 5a setmana de les matemàtiques

Silvia de Cambra. Presidenta de Grup d'Amics de les Matemàtiques d'Andorra

El 2009 és l'any de l'astronomia declarat per la UNESCO. La comissió andorrana per la UNESCO s'ha afegit a aquesta celebració i GAMMA, el grup d'amics de les matemàtiques d'Andorra s'ha implicat en una sèrie d'activitats conjuntes. Va ser Galileu Galilei el primer d'observar amb un telescopi l'horitzó llunyà i va concloure: "Es impossible entendre l'univers si no és amb un llenguatge matemàtic". I és aquest el nostre objectiu, pretenem que tant menuts com grans, a partir d'observacions telescòpiques del cel estrellat i amb d'altres activitats, siguin conscients que són les matemàtiques; que ens ajuden a entendre, a calcular i a gaudir de l'univers on vivim.

L'any que ve tindrà lloc la "V Setmana de les Matemàtiques" des del dia 13 de maig fins al 20 del mateix mes. Per aquest fet, la nostra entitat organitza tota una sèrie d'activitats, entre les quals n'hi ha unes quantes que van enfocades a celebrar aquesta efemèride de l'any de l'astronomia. Us les detallem a continuació:

- El 20 de maig de 2009 escoltarem una conferència d'astronomia abans de sortir a fer una observació amb telescopi. Aquesta activitat serà guiada per la Societat Astronòmica de la Seu d'Urgell, als quals els hem demanat la seva col·laboració.
- Del 13 al 19 de maig de 2009, al hall del Centre Cultural i de Congressos Lauredia hi haurà tot un seguit d'exposicions, els títols de les quals són:

- o "L'edat de la Terra."
- o "La mida de l'univers."

Una altra exposició serà un homenatge al científic andorrà Bonaventura Adellach que juntament amb el fotògraf Jaume Riba han estudiat el calendari natural català i han editat dos llibres que seran exposats, on s'explica aquest fenomen astronòmic.

Els pastors, d'una manera natural, determinen el començament de l'any a partir del primer raig de sol que passa pel forat del Pic d'Arcalis i que es pot observar des de la Coma del Forat al voltant del dia 10 d'agost a les 7 del matí, aproximadament.

Amb aquest estudi basat en les forces gravitatòries, el calendari queda dividit de forma natural en períodes de 33 anys i no com passa en el calendari gregorià (el calendari que fem servir actualment), que és de forma artificial i implica correccions de temps, per això, arrossega errors.

Finalment, el 26 de març de 2009, des de diferents punts de la Terra, totes les escoles que s'hi afegeixin mesuraran durant quatre hores amb un pal perpendicular (un gnòmon) a una superfície horitzontal les variacions de les ombres, la qual cosa servirà per determinar mitjançant la trigonometria, el radi del nostre planeta, experiència que va dur a terme el grec Eratòstenes.

Esperem amb il·lusió que aquest any de l'astronomia serveixi per despertar la curiositat per descobrir el macrocosmos que ens envolta. Hi esteu tots convidats! Si teniu qualsevol altra proposta per a l'any de l'Astronomia us podeu adreçar a la nostra adreça electrònica gamma@uda.ad.

Per què a la dansa la hi fan ballar?

Promodansa

Podria semblar que a Andorra la dansa és una activitat que ha guanyat un lloc preferent en la cultura. És cert que el Govern i els Comuns programen activitats de dansa en les seves temporades culturals i que les empreses els donen suport financer. A més, els Comuns, les entitats culturals i escoles privades organitzen formacions de dansa i hi ha un bon nombre d'infants, adolescents i adults que practiquen la dansa en alguna de les seves múltiples modalitats. Però, per què aquest interès social per la dansa no s'ha arribat a concretar mai en una oferta seriosa de formació al nostre país? Sembla que amb la dansa es vulgui jugar a fet a amagar: ara hi ha sala per a la dansa, ara no n'hi ha; ara hi ha professor, ara no n'hi ha; ara hi ha clàssic, ara no n'hi ha; ara hi ha flamenc, ara no n'hi ha... Amb aquest ara aparec, ara desaparec s'ha aconseguit sembrar el desconcert entre els practicants. Per què es mareja la perdiu d'aquesta manera?

Convindria plantejar-se d'una vegada la necessitat de dotar de contingut seriós una activitat que pot tenir un gran futur al nostre país, alhora que pot oferir-li un atractiu més de cara enfora. Certament, si cadascú continua treballant pel

seu costat i es multipliquen les activitats sense un fil conductor, els professors queden desbordats de feina, no poden fer un horari que els permeti viure i finalment, es veuen obligats a deixar-ho.

Ara que els Comuns d'Andorra han impulsat un grapat d'accions conjuntes, per què no es plantegen de fer una escola cooperativa comunal de dansa: un sol director, un sol programa de formació i un equip de professors que es podria desplaçar a les sales que cada parròquia posaria a disposició per fer l'activitat. Un projecte compartit, seriós, amb plantejaments clars i amb costos assumibles per cada Comú. Compartit pels professionals del país i pels de fora. Un projecte nacional amb projecció internacional. Ara que sembla que tindrem una època de vaques flagues, la diversificació, passant també per l'excel·lència en l'ensenyament i la programació de representacions de dansa, ens ha de donar el compàs de treball per encarar sòlidament el futur. Que no l'haguem de ballar per més temps! La dansa es mereix poder fer un esforç serè per poder donar a cadascú tot allò que té de bo.



L'art de Mercè Ciàurriz des de la perspectiva del sentiment

Sergi Mas i Balaguer

Mercè Ciàurriz i Puigercós, Andorra la Vella, 1958.

Estudià ceràmica a l'Escola Massana de Barcelona i amplià coneixements de la tècnica a l'Escola d'art del Comú d'Andorra la Vella, amb la ceramista Geli, la dramaturga de les terres i els esmalts.

Jo, a la Mercè, ja la coneixia des de fa molt temps, però la seva coneixença real, de veritat, va ser en una exposició col·lectiva al Centre cultural la Llacuna, que s'organitzà en homenatge a Carme Mas. Ella, la Mercè, amb la seva generositat, es brindà a portar-me a mi i a la meua modesta participació, al centre. Durant l'anada i la tornada tinguérem l'oportunitat de parlar i, en conseqüència, de compartir opinions i afeccions artístiques.

Més endavant, ens retrobàrem, feliç casualitat, en un radiant dia de festa a la casa d'uns amics nostres i parents d'ella al poble de Borén, al Pallars, en una bella i vella casa pairal, l'encertada restauració de la qual havia dirigit la Mercè. Vet ací una nova constatació del seu talent, i mira que és difícil d'actuar en l'arquitectura tradicional sense llevar-li l'espirit.

Mercè Ciàurriz és l'autora, d'entre moltes altres obres de l'escultura en bronze, de la rotonda de l'avinguda Josep Viladomat, casualment aquesta revista es dedica al mestre escultor.

Ha exposat a l'Ambaixada d'Andorra a Madrid al 2006 i a l'Ambaixada d'Andorra a Brussel·les al 2007.

Ja els seus dibuixos i composicions que després va realitzar en ceràmica plana tenien la característica que distingeix l'escultor quan dissenya; això és, o almenys així ho crec, el que la porta a sorprendre's a si mateixa fent escultures. Ella, doncs,

és el seu propi mestre en el seu autodidactisme. Segurament aquesta ha estat la seva sort, que l'ha portat a un particular tridimensionalisme.

Les seves figures desprenen una monumentalitat més pel concepte que no pas per la grandària i el seu expressionisme s'accentua amb unes mans i uns peus que parlen -sí, uns peus també poden parlar-. Els seus enigmàtics personatges contenen sempre una força dramàtica i són, segons ella, extrets d'una perspectiva que va de dins cap a fora.

Actualment, la Mercè Ciàurriz treballa en uns murals ceràmics que ornamentaran un modern edifici que s'està construint en una de les vies de la nova Escaldes.

Ara mateix, la nostra artista està que no hi cap de contenta, perquè estrena nova casa-estudi junt amb un forn de ceràmica, tot fet a la seva mida. És una altra victòria aconseguida per la seva obstinada convicció vocacional.

Aixovall, novembre de 2008



PAPIRUS

CENTRE DE LA CULTURA CATALANA



de Fora

Sis converses amb persones que van vindre a Andorra per començar aquí una nova vida

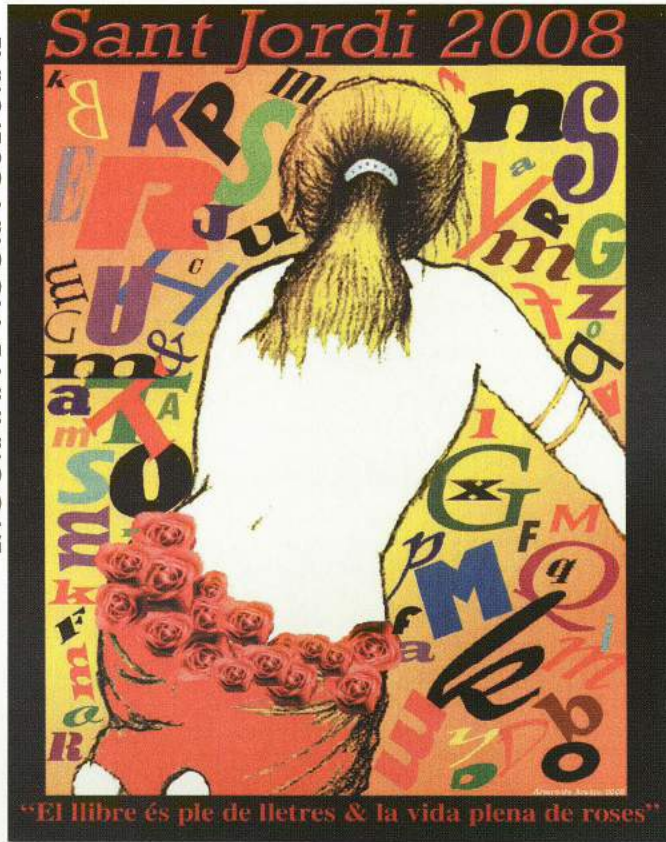
ÀGORA CULTURAL



Fotografia

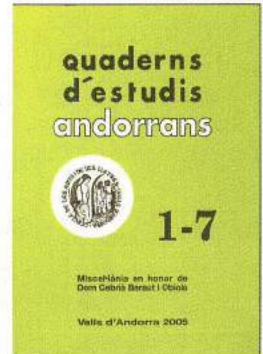


LITOGRAFIA D'ÀGORA CULTURAL

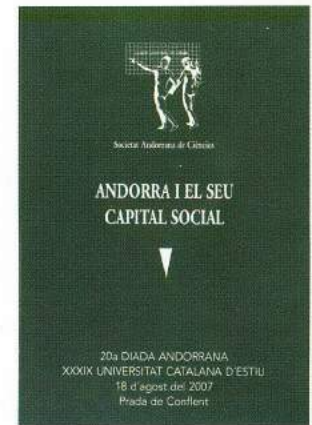
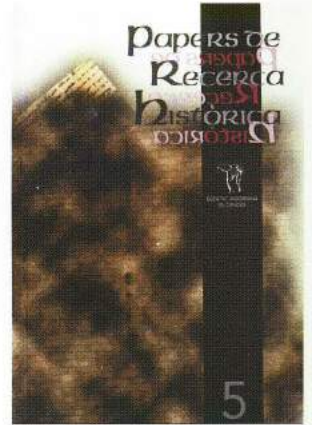


27/300 ÀNDRU DE ARAÏJO

CERCLE DE LES ARTS I DE LES LLETRES



SOCIETAT ANDORRANA DE CIÈNCIES



L'ODISSEA CULTURAL

2008

Desembre

Concurs popular de pessebres (CCC)
 II Cicle d'Orgue de Tardor a l'església parroquial de la Massana, dissabte 13 (FAOVA)
 Sessió de Cineclub, els dimecres (CCVA)
 Presentació del número 11 de la revista Agora Cultural, dimarts 16 (Agora Cultural)
 Presentació dels Papers de Recerca Històrica volum 5, dimecres 17 (SAC)
 Ballada de danses tradicionals a la Placeta Monjó, tercer dissabte del més (Promodansa)
 Missa i Concert de Sant Esteve a l'església de Sant Esteve d'Andorra la Vella, divendres 26 (FAOVA)

2009

Gener

Lliurament dels premis Àgora Cultural 2008, dimarts 20 (Agora Cultural)
 Presentació del llibre XIII Jornades de la SAC: Les empreses andorranes, quin camí? (SAC)
 Inici del Cicle de conferències de divulgació científica 2009, mensual (SAC)
 Sessió de Cineclub, els dimecres (CCVA)
 Finestra Zoom (CCC)
 Ballada de danses tradicionals a la Placeta Monjó, tercer dissabte del més (Promodansa)

Febrer

Lliurament de premis del Concurs popular de pessebres (CCC)
 Sessió de Cineclub, els dimecres (CCVA)
 Presentació del número 12 de la revista Agora Cultural (Agora Cultural)
 Ballada de danses tradicionals a la Placeta Monjó, tercer dissabte del més (Promodansa)

Març

Sessió de Cineclub, els dimecres (CCVA)
 Presentació dels Papers de Recerca Històrica, volum 6 (SAC)

Abril

Sessió de Cineclub, els dimecres (CCVA)
 Presentació del llibre de la 21a Diada Andorrana a la UCE de Prada de Conflent (SAC)
 Presentació del llibre de Sant Jordi (CCC)
 Presentació del número 13 de la revista Agora Cultural (Agora Cultural)
 Celebració de la Diada de Sant Jordi (Agora Cultural)
 Exposició i taula rodona a la Massana còmic, 13a edició (SAC)
 Ballada de danses tradicionals a la Placeta Monjó, tercer dissabte del més (Promodansa)

Maig

Sessió de Cineclub, els dimecres (CCVA)
 V Setmana de les Matemàtiques, del 13 al 20 de maig (GAMMA)
 Presentació del llibre Recull del cicle de conferències i debats de recerca 2008 (SAC)
 XXX Jocs Florals Juvenils i XXXIII Jocs Florals Infantils (CALL)
 Ballada de danses tradicionals a la Placeta Monjó, tercer dissabte del més (Promodansa)

Juny

Sessió de Cineclub, els dimecres (CCVA)
 4ts Debats de Recerca (SAC)
 Diada Nacional de la Dansa (PD)
 Flama del Canigó i Falles de Sant Joan (CCC)
 XIII Mostra de Cinema Català (CCC)
 Ballada de danses tradicionals a la Placeta Monjó, tercer dissabte del més (Promodansa)

Juliol

Ballada de danses tradicionals a la Placeta Monjó, tercer dissabte del més (Promodansa)

Agost

X Cicle Internacional d'Orgue del Principat d'Andorra (FAOVA)
 22a Diada Andorrana a la UCE de Prada de Conflent (SAC)
 XXVI Universitat d'Estiu (Govern)
 Ballada de danses tradicionals a la Placeta Monjó, tercer dissabte del més (Promodansa)

Setembre

Sessió de Cineclub, els dimecres (CCVA)
 Ballada de danses tradicionals a la Placeta Monjó, tercer dissabte del més (Promodansa)

Octubre

Premi de les Arts d'Andorra (CALL)
 6es Trobades Culturals Pirinenques a Berga (SAC)
 Sessió de Cineclub, els dimecres (CCVA)
 Presentació del llibre de les 5es Trobades Culturals Pirinenques (SAC)
 Ballada de danses tradicionals a la Placeta Monjó, tercer dissabte del més (Promodansa)

Novembre

XXXII Nit Literària Andorrana (CALL)
 XV Jornades de la SAC (SAC)
 Dia de la Cultura i Lliurament Premis Agora Cultural 2009 (Agora Cultural)
 Sessió de Cineclub, els dimecres (CCVA)
 Ballada de danses tradicionals a la Placeta Monjó, tercer dissabte del més (Promodansa)

Desembre

Concurs popular de pessebres (CCC)
 Sessió de Cineclub, els dimecres (CCVA)
 Presentació del número 14 de la revista Agora Cultural (Agora Cultural)
 Ballada de danses tradicionals a la Placeta Monjó, tercer dissabte del més (Promodansa)
 Missa i Concert de Sant Esteve a l'església de Sant Esteve d'Andorra la Vella, dia 26 (FAOVA)



Cineclub de les Valls
 C/ Major Feliu, 10 - Andorra la Vella
 Tel: 806 10 10 10 - Fax: 806 10 10 10
 cineclub@valls.ad

A les 22h
 al Teatre Comunal
 d'Andorra la Vella

PROGRAMA SETEMBRE - DESEMBRE 2008

Presentacions en V.O. 2008			
 10 de setembre <i>Be kind rewind</i> Michel Gondry EUA, 2007	 17 de setembre <i>Mio fratello è figlio unico</i> Danielle Lucchetti Itàlia-França, 2007	 1 d'octubre <i>This is England</i> Shane Meadows Regne Unit, 2006	
 12-08 <i>A Fast Sea N-a Fast</i> Cornelia Porumbolu Romania, 2006	 15 d'octubre <i>Azuloscurocasinegro</i> Daniel S. Arévalo Espanya, 2005	 22 d'octubre <i>Bikur Ha-tzmoret</i> Eran Kolirin Israel-França, 2007	 29 d'octubre <i>Mabel Shang de fatig</i> Liu Jie Xina, 2006
 19 de novembre <i>Bunt, delo Levmenko</i> Andrii Nekrasov Rússia, 2007	 3 de desembre <i>Savage Grace</i> Tom Kalin EUA-Espanya, 2007	 10 de desembre <i>La antena</i> Esteban Sapir Argentina, 2007	 17 de desembre <i>El baño del Papa</i> César Chelone Uruguai-Brasil-França, 2005

amb el suport de:

Cinema d'Andorra la Vella

Govern d'Andorra



AGORA CULTURAL

